

Innst. 433 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen

Meld. St. 10 (2010–2011)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om oppdatering av forvaltningsplanen for det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten

Til Stortinget

Bakgrunn og sammendrag

Miljøverndepartementet legger i denne meldingen fram en oppdatering av forvaltningsplanen for det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. Formålet med forvaltningsplanen er å legge til rette for verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av ressurser og goder i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, og samtidig opprettholde økosystemenes struktur, virkemåte, produktivitet og naturmangfold.

Regjeringen varslet i St.meld. nr. 8 (2005–2006) Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten (forvaltningsplan), som ble behandlet i Stortinget våren 2006, at man vil:

- løpende vurdere behovet for oppfølging og oppdatering av forvaltningsplanen
- på bakgrunn av statusrapportene, første gang i 2010 og deretter jevnlig, vurdere samlet behovet for nye tiltak for å nå målene i planen.

Det vises videre til St.meld. nr. 37 (2008–2009) Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Norskehavet (forvaltningsplan) som omfattet Norskehavet, og som ble behandlet av Stortinget våren 2009. Regjeringen tar sikte på å presentere en forvaltningsplan for norsk del av Nordsjøen og Skagerrak i 2013. For-

valtningsplanene skal bidra til klarhet i overordnede rammer, samordning og prioriteringer i forvaltningen av havområdene. Regjeringen varslet i denne meldingen at det i forbindelse med oppdateringen av forvaltningsplanen for Barentshavet–Lofoten også vil bli vurdert om det skal settes i gang en åpningsprosess, herunder konsekvensutredning, for petroleumsvirksomhet i nordlig del av kystsonen i Norskehavet.

Oppdateringen av forvaltningsplanen i Meld. St.10 (2010–2011) bygger på tidligere og ny kunnskap om miljøverdier og viktige ressurser for verdiskaping i havområdet og utvikling i miljøtilstand, påvirkning på økosystemene og miljørisiko. Det er utarbeidet et utvidet faglig grunnlag for vurdering av samfunns- og næringsmessige forhold og økosystemverdier med særlig vekt på områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Oppdateringen gir ikke en full gjennomgang av tiltak som ble presentert i forvaltningsplanen i 2006, men legger størst vekt på særskilte spørsmål som ble reist og oppfølgingen av disse. Ut fra et samlet behov, vil det i god tid startes en prosess med sikte på å revidere hele planen i 2020 for perioden frem mot 2040.

Regjeringen sa i St.meld. nr. 8 (2005–2006) at man ville gå varsomt frem med ny petroleumsvirksomhet i Barentshavet–Lofoten. Rammer for petroleumssaktivitet i området ble etablert ut fra hensynet til de områdene som ble identifisert som særlig verdifulle og sårbare og en vurdering av risikoen for akutt oljeforurensning. Regjeringen varslet i forvaltningsplanen at disse rammene vil bli vurdert på nytt med utgangspunkt i det kunnskapsgrunnlaget som foreligger i forbindelse med jevnlig oppdatering av planen, første gang i 2010. På spesifikke områder var det behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget, spesielt gjaldt dette kartlegging av havbunn, sjøfugl og geologi.

Behov for ny kunnskap

Etter fremleggelsen av forvaltningsplanen i 2006, har arbeidet med å dekke ytterligere kunnskapsbehov særlig vært konsentrert om kartlegging av havbunn, sjøfugl og geologi gjennom bunnkartleggingsprogrammet MAREANO, sjøfuglprogrammet SEAPOPOP og innsamling av seismikkdata om petroleumssressurser under havbunnen. Størst innsats har vært rettet mot områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, samt området Eggakanten. Områdene ble valgt ut i 2006 fordi de var interessante for petroleumsvirksomheten, samtidig som de var identifisert som særlig verdifulle og sårbare områder.

Det gis i meldingen en gjennomgang av kunnskapsgrunnlaget og miljøstatus, spesielt i de særlige og verdifulle områdene. De viktigste konklusjonene om miljøtilstanden er:

- Barentshavet er et rent og rikt hav.
- De store fiskebestandene er i god forfatning.
- Forvaltningsplanområdet har i all hovedsak et lavt forurensningsnivå.
- Havklimaet er i endring; økende havforsuring, økende havtemperatur, avtagende utbredelse av havis.
- Mengden dyreplankton har avtatt de siste tre år, mens det ikke er noen klar trend for planteplankton.
- De fleste sjøfuglbestandene er i nedgang.
- De isavhengige selartene og enkelte fiskebestander har negative utviklingstrekk.
- Kunnskapen om havbunn og forekomst av bunnlevende arter er bedret gjennom MAREANO-kartlegging, og nye arter er oppdaget. Kunnskapen om sjøfugl er bedret gjennom kartlegging og overvåking i regi av SEAPOPOP-programmet.
- Høy miljøverdi i de særlig verdifulle og sårbare områdene er blitt ytterligere bekreftet og styrket.

Kunnskap om økosystemet i Barentshavet–Lofoten er generelt omfattende, men på flere områder er det fortsatt kunnskapsbehov. Man ønsker mer kunnskap om tempoet og effekter av klimaendringer, havforsuring og de faktorene som påvirker motstandskraften mot endringer i økosystemene i Barentshavet–Lofoten. Det er også behov for mer kunnskap om hvordan effekter av havforsuring og klimaendringer kan samvirke med hverandre og med effekter av menneskelige næringsaktiviteter som bl.a. fiskerier, petroleumsvirksomhet og skipstrafikk, samt reiseliv, marin bioprospektering og mulig fremtidig havenergi og mineralletting på havbunnen.

Risiko for forurensning

Det er et relativt lavt aktivitetsnivå i havområdet Barentshavet–Lofoten, og sannsynligheten for akutt

forurensning er vurdert fortsatt å være lav for skipsfart og petroleumsvirksomhet. Oversikt over historiske akutte utslipp i petroleumsvirksomheten på norsk sokkel, sammenstilt med ulike aktivitetsindikatorer, viser imidlertid at det ikke er en direkte lineær sammenheng mellom aktivitetsnivå og antall eller alvorlighetsgrad av akutte utslipp. Aktivitetsnivå som risikopåvirkende faktor må derfor ikke tillegges for stor vekt.

Det er i grunnlaget for forvaltningsplanen utarbeidet utslippsscenarioer som ligger til grunn for modelleringer av oljens drift og spredning, samt analyser av miljørisiko knyttet til akutte oljeutslipp for utvalgte utslippspunkter i områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. De fleste av scenarioene er for petroleumsvirksomhet (og petroleumrelatert skipstrafikk). I tillegg er det modellert en hendelse med et alvorlig skipsforlis sørvest av Røst.

For skipstrafikk er det ventet en generell økning i utseilt distanse for de fleste skipstyper, med en markant økning for store gasstankere og store oljetankere. For fiskefartøyer er det imidlertid ventet nedgang. Aktivitetsnivået for petroleumsvirksomhet i forvaltningsplanområdet er foreløpig lavt, med ett gassfelt i produksjon (Snøhvit) og et oljefelt under utbygging (Goliat). Per i dag er ulykkesrisikoen og sannsynligheten for akutt oljeforurensning fra petroleumsvirksomhet i området lav.

Samlet belastning

Departementet mener en vurdering av samlet belastning på økosystemets struktur, virkemåte, produktivitet og naturmangfold tilsier at det ikke er skjedd endringer på økosystemnivå i havområdet siden 2006, til det er også tidsspennet for kort. For de enkelte elementene i økosystemet er den samlede belastningen vurdert til å være størst for koraller, svamp og sjøfjærsamfunn, sjøfugl, isavhengige selarter og de fiskebestandene som har en dårlig bestands-situasjon. Bestandsnedgang hos sjøfuglartene lomvi og krykkje som følge av for stor samlet belastning, peker seg spesielt ut i denne sammenheng.

Ut fra dagens kunnskap er hovedutfordringene i perioden fram mot 2020 langtransportert forurensning, klimaendringer og havforsuring, nedgangen i sjøfuglbestandene, håndtering av risiko for akutt oljeforurensning og videreutvikling av de ulike ledene i en økosystembasert ressursforvaltning.

Kartlegging av havbunn gjennom MAREANO-programmet har påvist en rekke forekomster av bunnfauna som korallrev, korallskog, svamp- og sjøfjærarter. Regjeringen vil prioritere videre kartlegging i områder der det er stor sannsynlighet for å finne blant annet koraller. Videre vil regjeringen innføre regelverk i norske havområder generelt om at båter med bunntrål og annen bunnslpende redskap

må forlate området dersom bifangster av svamp og koraller overstiger en viss fastsatt mengde, samt sørge for oppdatert kartfesting og kunngjøring av korallrev og annen sårbar bunnfauna på sjøkart.

Det er behov for ytterligere kunnskap om årsaker til nedgangen i sjøfuglbestandene, og gjennomføring av tiltak på områder der belastning på sjøfugl fra menneskelige aktiviteter eventuelt viser seg å være et problem. Regjeringen vil blant annet videreutvikle en systematisk overvåking av de viktigste sjøfuglbestandene og øke kunnskapen om bakgrunnen for nedgang i sjøfuglbestandene.

Regjeringen fastla i St.meld. nr. 8 (2005–2006) rammer for petroleumsaktivitet i forvaltningsplanområdet. Regjeringen varslet at disse rammene vil bli vurdert på nytt med utgangspunkt i det kunnskapsgrunnlaget som foreligger i forbindelse med jevnlig oppdatering av forvaltningsplanen, første gang i 2010.

Det vises i meldingen til regjeringens politiske plattform for stortingsperioden 2009–2013, hvor man ikke vil åpne for petroleumsaktivitet utenfor Lofoten og Vesterålen (Nordland VI og VII og Troms II) i denne stortingsperioden. Man vil ta stilling til hvorvidt det skal gjennomføres en konsekvensutredning for petroleumsvirksomhet i forbindelse med denne første oppdateringen.

Regjeringen fremholdt i St.meld. nr. 37 (2008–2009) at man vil vurdere om det skal settes i gang en åpningsprosess, herunder konsekvensutredning for petroleumsvirksomhet i kystsonen, nordlig del i Nordskehavet. I St. meld. 10 (2010–2011) fremgår disse vurderingene som del av nye rammer for petroleumsvirksomheten, - og de skal erstatte rammene fra St.meld. nr. 8 (2005–2006).

Måloppnåelse. Nye tiltak for bærekraftig bruk og beskyttelse av økosystemene

Forvaltningsplanen skal være et verktøy både for å tilrettelegge for verdiskaping og for å opprettholde miljøverdiene i havområdet.

Det er i forvaltningsplanen fastsatt generelle mål for perioden frem til 2020 for en rekke tema, blant annet helse- og miljøfarlige kjemikalier og radioaktive stoffer, operasjonelle utslipp, forsøpling, trygg sjømat, håndtering av risiko ved akutt forurensning, forvaltning av særlig verdifulle og sårbare områder og naturtyper, forvaltning av arter og bevaring av marine naturtyper.

Regjeringen vil videreføre arbeidet med en helhetlig og økosystembasert forvaltning av Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten gjennom oppdateringen av forvaltningsplanen frem mot en revisjon av forvaltningsplanen i 2020.

Regjeringen vil – med hensyn til forvaltning og beskyttelse av naturtyper:

- Sikte på å fullføre kartleggingen av havbunn i Barentshavet–Lofoten innen 2020.
- Prioritere kartlegging av havbunnen langs Eggakanten og i andre områder der det med stor sannsynlighet kan forventes å finne forekomster av koraller eller andre sårbare bunnlevende organismer eller naturtyper.
- Innføre regelverk i norske havområder generelt om at båter med bunntål og annen bunnslpende redskap må forlate området dersom bifangster av svamp og koraller overstiger en viss fastsatt mengde.
- Sørge for oppdatert kartfesting og kunngjøring av korallrev og annen sårbar bunnfauna på sjøkart.
- Etablere rutiner for løpende vurdering av eventuelle tiltak og regimer for å beskytte innrapporterte eller kartlagte forekomster av koraller, svampsamfunn, sjøfjærsamfunn eller andre sårbare bunnlevende organismer eller naturtyper.
- Lage en strategi for å nå målene om marint vern og beskyttelse i henhold til Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD).

Regjeringen vil – med hensyn til forvaltning og beskyttelse av arter:

- Videreutvikle en systematisk overvåking av de viktigste sjøfuglbestandene.
- Øke kunnskapen om bakgrunnen for nedgang i sjøfuglbestandene.
- Sikre at forvaltningen av levende marine ressurser tar utgangspunkt i økosystembetraktninger.
- Etablere en arbeidsgruppe bestående av sjøfugl-eksperter og havforskere som skal utrede sammenhengene mellom nedgangen i mange av sjøfuglbestandene og tilgangen på næring og foreslå eventuelle tiltak for å bedre næringstilgangen for sjøfugl.
- Kartlegge omfanget av bifangst av sjøfugl i fiskeriene.
- Kartlegge teknikker og teknologiske løsninger for å redusere bifangst av sjøfugl i fiskeriene og omfanget av bruken av disse.
- Vurdere særlige krav knyttet til redskap og fangstmetoder i fiskerier eller områder hvor bifangst av sjøfugl er et problem.
- Videreutvikle den systematiske overvåkingen og oppfølgingen av de levende marine ressursene i tråd med havressursloven.
- Fortsette oppbygging av fiskebestander som har dårlig bestandssituasjon, spesielt kysttorsk, uer, snabeluer og blålange.

Nye rammer for petroleumsvirksomhet i Barentshavet–Lofoten

Regjeringen har i vurderingen av rammer for petroleumsvirksomheten i Barentshavet og Lofoten lagt vekt på at disse områdene er verdifulle miljømessig, fiskerimessig og potensielt også petroleumsmessig. Regjeringen vil opprettholde leteaktiviteten etter olje og gass, og la oljeindustrien få tilgang til interessante letearealer innen miljømessig forsvarlige rammer. Regjeringen legger opp til kunnskapsinnhenting, særlig i store deler av den nordøstlige delen av Norskehavet, konsekvensutredning i Barentshavet syd og tilrettelegging for petroleumsvirksomhet i åpnete områder.

Følgende rammer for petroleumsvirksomheten skal gjelde i forvaltningsplanområdet Barentshavet–Lofoten:

1. Det nordøstlige Norskehav (Nordland I, III, IV, V, VI og VII, og Troms II):
 - I de åpnete deler av Nordland VI vil det ikke være petroleumsvirksomhet i denne stortingsperioden. Det vil heller ikke bli utlyst nye blokker i området i denne stortingsperioden. I forbindelse med kunnskapsinnhenting for de åpnete områdene, vil en vurdere behovet for en oppdatering av kunnskapsgrunnlaget også for åpnet areal.
 - Det gjennomføres ikke konsekvensutredning etter petroleumsløven i Nordland VII og Troms II og i åpnete deler av Nordland IV, V og VI i denne stortingsperioden.
 - MAREANO-programmet skal fullføre kartleggingen av havbunnen i Nordland VI i 2011, og deretter i de øvrige områdene som ennå ikke er kartlagt.
 - Fullføre kartlegging og styrke overvåking av sjøfuglbestandene i området gjennom SEAPOP, og øke kunnskapen om hvordan disse påvirkes av menneskelig aktivitet.
 - Olje- og energidepartementet gjennomfører kunnskapsinnhenting om virkninger av petroleumsvirksomhet i åpnete deler av Nordland IV, V, VI, VII og Troms II. Kunnskapen som samles inn, skal kunne brukes i en eventuell konsekvensutredning om petroleumsvirksomhet. Kunnskapen som samles inn, skal kunne brukes som grunnlag for neste oppdatering av forvaltningsplanen. Arbeidet vil starte opp raskt.
 - Temaene for kunnskapsinnhenting vil blant annet inkludere samfunns- og næringsmessige virkninger og ringvirkninger, herunder virkninger for reiseliv og fiskerinæringen. Temaene vil bli fastsatt i samspill med regionale og lokale myndigheter, sektormyndighe-

ter og fagmiljøer. I åpnete deler av Nordland IV og V vil det også være behov for å styrke kunnskapen om petroleumsressursene gjennom seismikkundersøkelser og andre geologiske datainnsamlinger i regi av Oljedirektoratet og i dialog med fiskerinæring og fiskerimyndigheter. Oljedirektoratet sammenstiller datapakker med relevant seismikk fra Nordland VI, VII og Troms II som legges ut for salg.

- Nærings- og handelsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Miljøverndepartementet gjennomfører kunnskapsinnhenting om virkninger og ringvirkninger av økt satsing på verdiskaping som reiseliv og fiskerirelaterte virksomheter. Kunnskapen som samles inn, skal kunne brukes som grunnlag for neste oppdatering av forvaltningsplanen. Arbeidet vil starte opp raskt. Temaene for kunnskapsinnhenting vil blant annet inkludere samfunns- og næringsmessige ringvirkninger fastsatt i samspill med regionale og lokale myndigheter.
 - Utvide TFO-området til å innbefatte alle blokkene i åpent areal i Nordland I, III, IV og V. Utvidelsen gjøres gjeldende fra TFO 2011. Miljø- og fiskerivilkårene fra forvaltningsplanen for Norskehavet gjelder.
2. Barentshavet:
 - a) Tidligere omstridt område vest for avgrensningslinjen
 - Når overenskomsten med Russland om maritim avgrensning og samarbeid i Barentshavet og Polhavet er ratifisert i begge land, vil regjeringen igangsette en konsekvensutredning etter petroleumsløven med sikte på tildeling av utvinningstillatelser i det tidligere omstridte området vest for avgrensningslinjen i Barentshavet syd (sør for 74°30' N). Forutsatt at konsekvensutredningen gir grunnlag for det, vil regjeringen legge frem en stortingsmelding som anbefaler åpning av disse områdene for petroleumsvirksomhet.
 - MAREANO-programmet skal kartlegge havbunnen i det tidligere omstridte området vest for avgrensningslinjen i henhold til avgrensningsavtalen mellom Norge og Russland.
 - b) Kystsonen langs Troms og Finnmark til grensen mot Russland
 - I et belte på 35 km fra grunnlinjen langs kysten fra Troms II til grensen mot Russland, vil det ikke bli igangsatt petroleumsvirksomhet i denne stortingsperioden.

- I området mellom 35 km og 65 km fra grunnlinjen, vil det ikke være tillatt med leteboring i oljeførende lag i perioden 1. mars – 31. august.
- c) Tromsøflaket
 - På Tromsøflaket gjelder begrensninger for kystsonen som følger av punkt 2b.
 - På Tromsøflaket utenfor 65 km vil det ikke være tillatt med leteboring i oljeførende lag i perioden 1. mars – 31. august.
- d) Eggakanten
 - Særlig følge opp det generelle kravet om at nye utvinningstillatelser skal kartlegge mulige korallrev og andre verdifulle bunn-samfunn som kan bli berørt ved petroleumsumsaktivitet i de aktuelle blokkene, og sikre at disse ikke skades av aktiviteten. I sårbare områder kan det stilles særskilte krav for å unngå skade.
- e) Iskanten og polarfronten
 - I områdene ved iskanten og polarfronten skal det ikke igangsettes petroleumsvirksomhet i denne stortingsperioden.
- f) Bjørnøya
 - Ikke igangsette petroleumsvirksomhet innenfor et belte på 65 km rundt Bjørnøya i denne stortingsperioden.
- 3. Utslipp til sjø:
 - Regulere utslipp til sjø fra petroleumsvirksomheten i forvaltningsplanområdet på samme måte som petroleumsvirksomhet på øvrige deler av norsk kontinentalsokkel.
- 4. Andre miljø- og fiskerivilkår:
 - Legge forvaltningsplanene til grunn for å fastsette miljø- og fiskerivilkår for petroleumsvirksomheten i nye utvinningstillatelser. Frem til oppdateringen av forvaltningsplanen vil det ikke bli stilt ytterligere miljø og fiskerikrav for petroleumsvirksomheten i dette havområdet.

Tiltak for å redusere forurensning og marint søppel

Regjeringen vil - med hensyn til beredskap mot akutt forurensning:

- Bidra til videreutvikling av teknologi for deteksjon og kartlegging av utslipp.
- Bidra til å bygge opp kunnskap om dispergering, for bedre å kunne vurdere dispergering som bekjempingsstrategi ved statlige aksjoner.
- Bidra til å øke kunnskapen om effekt av beredskapstiltak og aktuelle oljetypers forvitringsegenskaper som grunnlag for beredskapsplanlegging.
- Etablere et nasjonalt beredskapskonsept og innføre «Enhetlig ledelsessystem» (ELS) for å

styrke samordning, rolleforståelse og aksjonsstyring.

- Kartlegge tilgjengelighet av mannskap og andre ressurser ved langvarige aksjoner i forvaltningsplanområdet.
- Kartlegge beredskapsbehov i kyst- og strandsonen.
- Videreutvikle metoder for oljeoppsamling og strandrensing ved aksjoner i arktiske strøk og utvikle en operativ veileder for strandrensing.
- Se nærmere på kravstilling og tilsyn med kommunal beredskap.
- Utvikle bekjempelsesstrategier, bedre kunnskap om miljøeffekter ved bruk av oljebrenning, dispergeringsmidler og andre metoder for bekjempelse.

Regjeringen vil – med hensyn til langtransportert forurensning:

- Sikre at arbeidet med å redusere bruk og utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier gis høy prioritet i bistandsarbeidet og i samarbeidet med Russland.
- Delta aktivt i arbeidet med internasjonale konvensjoner, som den globale Stockholm-konvensjonen og den regionale langtransportkonvensjonen, og aktivt bidra til strenge reguleringer og til at flere miljøgifter inkluderes i avtalene.
- Prioritere arbeidet med å få på plass en global kvikksølvavtale under FNs miljøprogram (UNEP).
- Utføre kartleggings- og screeningsundersøkelser av nye forbindelser i Arktis.
- Sikre at undersøkelser i forvaltningsplanområdet bidrar med prøver til den nasjonale miljøprøvebanken.

Regjeringen vil – med hensyn til maritimt søppel:

- Kartlegge hvor stort omfanget av marin forsøpling er i forvaltningsplanområdet, hvilke effekter forsøplingen har og vurdere tiltak.
- Overvåke strandsøppel i utvalgte områder.
- Gjennomføre et rapporteringsprosjekt fra mot-taksordning for avfall fra skip.

Styrking av kunnskapsgrunnlaget

MAREANO-programmet kartlegger dybde, bunnforhold, naturtyper og forurensning i norske havområder, og øker kunnskap om utbredelsen av naturtyper og arter og påvirkning på disse fra menneskelig aktivitet. Dette gir grunnlag for en bedre forvaltning og beskyttelse av sårbare naturtyper.

Regjeringen vil videreføre kartlegging av havbunn i norske havområder gjennom MAREANO-

programmet. Regjeringen legger til grunn at videre kartlegging i Barentshavet og Norskehavet blant annet skal prioritere å kartlegge først de områdene som har eller kan ha store miljøverdier eller ressurser som kan påvirkes av eksisterende eller ny menneskelig aktivitet.

Kartlegging og overvåking av sjøfugl

Regjeringen vil styrke kartlegging og overvåking av sjøfugl i norske havområder, langs norskekysten og på Svalbard og Jan Mayen gjennom SEAPOP-programmet.

SEAPOP-programmet kartlegger og overvåker sjøfuglbestandene i norske havområder, og skal fremskaffe og vedlikeholde grunnleggende kunnskap om sjøfugl. Spesiell fokus skal rettes mot innhenting av data som gjør det mulig å modellere effekter av menneskelig aktivitet og skille disse fra det som primært skyldes naturlig variasjon. Denne kunnskapen skal gi grunnlag for en bedre forvaltning og beskyttelse av sjøfugl

Kartlegging og overvåking av forurensning

Regjeringen vil videreutvikle overvåkingen av forurensning og arbeidet med kartlegging og overvåking av fremmedstoffer i marine arter i Barentshavet–Lofoten. De etablerte overvåkningsprogrammene for forurensning er viktige for å styrke kunnskapen om forurensning og miljøgifter i norske havområder og i norsk sjømat. Slik kunnskap har betydning for både forvaltningen av økosystem og arter og for å kunne dokumentere at konsum av sjømat fra norske havområder er trygt.

Klimaendringer og havforsuring

Regjeringen vil skaffe bedre kunnskap om forsuringsutviklingen og om effektene av forsuring, både på enkeltarter, det biologiske mangfoldet og på omsetning og opptak av miljøfarlige stoffer.

Regjeringen vil styrke overvåking av havforsuringen og klimaendringene. Man vil styrke kunnskapen om tempoet og effekter av klimaendringer, hva som skaper irreversible endringer, hvor motstandsdyktig Barentshavet–Lofoten er for endringer, hvordan havforsuring påvirker økosystemene i havet og hvordan dette bidrar til den samlede belastningen på økosystemene. Man vil videre styrke utvikling av kunnskapen om effekter av havforsuring og klimaendringer med fokus på å finne og ta i bruk gode effektindikatorer.

For å få oversikt over omfanget av problemet og kunne lage prognoser for forventet utvikling vil man øke kunnskapen om samvirkende effekter av havforsuring og klimaendringer, og å få på plass en dek-

kende og langsiktig overvåking av endringene i surhetsgraden i havet og effektene av disse endringene.

Forvaltning av tidligere islagte områder vil være en ny utfordring dersom slike områder blir isfrie som følge av klimaendringer. Regjeringen vil sørge for tilstrekkelig kunnskap om miljøverdier før eventuell ny aktivitet igangsettes i tidligere islagte områder.

Samvirkende effekter av miljøgifter, klimaendringer og havforsuring

Regjeringen vil:

- Iverksette kunnskapsinnhenting om økologiske sammenhenger mellom ulike deler av de marine økosystemene.
- Styrke kunnskap om hvordan ulike påvirkninger fra menneskelig aktivitet, som klimaendringer og havforsuring, miljøgifter, fiskerier, skipstrafikk og petroleumsvirksomhet, virker sammen på økosystemene i havet
- Sørge for at det utvikles kunnskap om samvirkende effekter av havforsuring, klima og miljøgifter.
- Utvikle kunnskap om samvirkende effekter av flere miljøgifter.

Miljørisikoanalyser

Det er behov for å arbeide videre med kriterier for valg av scenarioer til bruk i miljørisikoanalyser som er knyttet til regionale eller overordnede vurderinger av oljeutslipp, og regjeringen vil sørge for videre kunnskapsutvikling for tema knyttet til miljørisiko.

Det er behov for å forbedre metoder for analysering av miljøkonsekvenser og miljørisiko knyttet til akutte oljeutslipp for fisk, sjøfugl, marine pattedyr og strand. Det er viktig å videreutvikle metodikk for å beregne tap på årsklasserekruttering av fisk som på en biologisk forsvarlig måte håndterer en romlig variasjon i overlevelse fra yngel til voksen fisk. Bedre kunnskap om årlige variasjoner for vandring og gyteområder er nevnt som en faktor som kan være med å redusere usikkerhet i miljørisikovurderinger.

Utvikling av indikatorer

Regjeringen vil videreføre arbeidet med utvikling av representative indikatorer for de ulike påvirkningene økosystemet utsettes for og hvilken effekt dette har på de ulike deler av økosystemet, samt referanseverdier og tiltaksgrenser i forvaltningsplanens overvåkingssystem.

Regjeringen vil utvikle effektindikatorer og påvirkningsindikatorer som også kan benyttes til å vurdere måloppnåelse, og man vil sikre at overvå-

kingsindikatorer som viser overskridelse av tiltaksgrense utløser vurdering av relevante tiltak

Havmiljøsamarbeidet med Russland – etablering av grunnlaget for et helhetlig norsk-russisk miljøovervåkingsprogram i Barentshavet

Havmiljøsamarbeidet med Russland utgjør den mest omfattende delen av det norsk-russiske miljøvernssamarbeidet, og har som formål å bidra til bevaring av havmiljøet i Barentshavet.

Miljøpåvirkningen i Barentshavet forventes å øke, spesielt i forbindelse med økt olje- og gassvirksomhet, fiskeri og skipsfart. Den samlede påvirkningen kan bli betydelig, noe som øker behovet for en koordinert innsats mellom Norge og Russland.

Regjeringen vil samarbeide med Russland om å etablere grunnlaget for et helhetlig norsk-russisk miljøovervåkingsprogram for Barentshavet, spesielt med tanke på å bidra til utformingen av en russisk forvaltningsplan for russisk del av Barentshavet. Regjeringen ønsker å videreutvikle havmiljøsamarbeidet med Russland med vekt på å utvikle det nødvendige kunnskapsgrunnlag og en helhetlig, mest mulig felles tilnærming til en forsvarlig forvaltning av Barentshavet.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Marianne Marthinsen, Tor-Arne Strøm, Torstein Rudihagen og Eirin Sund, fra Fremskrittspartiet, Oskar J. Grimstad, Ketil Solvik-Olsen og Tor Sigbjørn Utsogn, fra Høyre, Nikolai Astrup, Bjørn Lødemel og Siri A. Meling, fra Sosialistisk Venstreparti, Snorre Serigstad Valen, fra Senterpartiet, lederen Erling Sande, og fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette Hjemdal, slutter seg til forvaltningsplanens formål om å legge til rette for verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av ressurser og økosystemtjenester i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten og samtidig opprettholde økosystemenes struktur, virkemåte, produktivitet og naturmangfold.

Komiteen understreker at forvaltningsplanen er et verktøy både for å tilrettelegge for verdiskaping og for å opprettholde miljøverdiene i havområdet. Forvaltningsplanen skal medvirke til felles forståelse av forvaltningen av havområdet mellom næringsinteressene, lokale, regionale og sentrale myndigheter, samt miljøvernorganisasjoner og andre interessegrupper.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre peker på at forvaltningen av norske havområder skal bygge på kunnskap om sammenhenger i økosystemet og om hvordan menneskelig aktivitet påvirker økosystemet. Samtidig må en erkjenne at havområdene som er omfattet av forvaltningsplanen, hvor arealet er fire ganger større enn Norges totale landarealer, er så komplekse at det vil være umulig å oppnå fullstendig kunnskap om disse havområdene.

Komiteen viser til at det i forvaltningsplanen for Barentshavet–Lofoten i 2006 ble vedtatt at planen skulle oppdateres første gang i 2010. Denne oppdaterte planen bygger på den styrking av kunnskapsgrunnlaget som har skjedd siden 2006.

Komiteen registrerer at oppdateringen i denne meldingen ikke gir en full gjennomgang av tiltak som ble presentert i forvaltningsplanen i 2006, men legger størst vekt på særskilte spørsmål som ble reist og oppfølgingen av disse. Komiteen merker seg at det ut fra et samlet behov – i god tid – vil startes en prosess med sikte på å revidere hele planen i 2020 for perioden frem mot 2040.

Komiteen viser til at det etter fremleggelsen av forvaltningsplanen i 2006 har vært arbeidet med å dekke ytterligere kunnskapsbehov særlig konsentrert om kartlegging av havbunn, sjøfugl og geologi. Kunnskapen er særlig styrket gjennom bunnkartleggingsprogrammet MAREANO, sjøfuglprogrammet SEAPOP og innsamling av seismikkdata om petroleumssressurser under havbunnen. Den største innsatsen har vært rettet mot områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, samt området Eggakanten. Disse områdene ble valgt ut i 2006 fordi de var interessante for petroleumsvirksomheten, samtidig som de var identifisert som særlig verdifulle og sårbare områder. Det er også gjort et betydelig arbeid med å styrke kunnskapen om forekomst og tilførsel av miljøgifter til norske havområder gjennom den samordnede overvåkingen som forvaltningsplanen har initiert, og gjennom Tilførselsprogrammet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er behov for en strategisk satsing på infrastrukturtiltak i landområdene langs kysten i forvaltningsplanområdet. Disse medlemmer vil spesielt fremheve behovet for å styrke overføringskapasiteten i strømmettet og øke den lokale produksjonen av fornybar energi for å legge til rette for ny vekst og utvikling i regionen. Disse medlemmer vil også understreke behovet for å styrke havnekapasiteten og bedre veistandarden i regionen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil påpeke at den demografiske utviklingen i våre tre nordligste fylker viser en region som har utfordringer med å opprettholde folketallet. Det er derfor viktig at regionen får mulighet til å videreutvikle industri, arbeidsmangfold og muligheter på en måte som gjør det attraktivt å bosette seg her. Disse medlemmer viser til at spesielt noen av kommunene i Lofoten og Vesterålen har store utfordringer knyttet til befolkningstallet.

Miljøtilstanden

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at det i St.meld. nr. 8 (2005–2006) ble identifisert særlig verdifulle og sårbare områder i havområdet Barentshavet–Lofoten. Flertallet merker seg at høy miljøverdi i de særlige verdifulle og sårbare områdene er blitt ytterligere bekreftet og styrket gjennom ny kunnskap. Dette omfatter områdene utenfor Lofoten, Vesterålen, kysten av Troms, Eggakanten og 50 km kystbelte utenfor Finnmark. Det er påvist stor variasjon i naturtyper og undersjøiske landskap, og blant annet registrert mange nye korallrev, flere potensielt nye naturtyper og kandidater til ansvarsarter for Norge. Det er også dokumentert naturtyper som kan klassifiseres som sårbare og truede i henhold til OSPARs habitatdefinisjoner. De fleste sjøfuglbestandene i mange av områdene er i tilbakegang, særlig langs fastlandskysten. Det er ikke kommet frem ny kunnskap som tilsier at man bør endre status for de områdene som ble identifisert som særlig verdifulle og sårbare i 2006.

Flertallet registrerer at eksisterende kunnskap ikke gir tilstrekkelig grunnlag til å vurdere om andre områder enn de allerede identifiserte særlig verdifulle områdene har tilsvarende miljøverdier som disse. Ifølge meldingen kan ny kunnskap fra kartlegging også gi grunnlag for nye vurderinger av hva som er særlig verdifulle og sårbare områder.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre peker på at begrepene «sårbart» og «verdifullt» brukes om hverandre, og ofte blandes. Det gjør de også i forvaltningsplanen. Disse medlemmer viser til at «sårbarhet» er definert som «en arts eller et leveområdes evne til å opprettholde sin naturtilstand i forhold til ytre, ofte menneskeskapt, påvirkning». Det vil si at det er et områdes evne til produksjon og reproduksjon som er avgjørende.

Disse medlemmer viser videre til at begrepet «verdifullt» er knyttet til sjeldenhet av en art, store andeler av en bestand nasjonalt og internasjonalt, biologisk mangfold og -produksjon.

Disse medlemmer peker på at et område dermed godt kan være verdifullt, uten at det er sårbart. Ofte har ressursrike, og dermed verdifulle havområder, slik som havområdene i nord, stor evne til produksjon og reproduksjon, ofte som et resultat av et miljø preget av store naturlige variasjoner. Havområdene i nord har ofte vist seg å være svært robuste for endringer i temperatur, variasjon i næringsgrunnlag og annen ytre påvirkning. Effekter på individnivå som følge av for eksempel oljeforurensning er i denne sammenheng lite relevant fordi det ikke har konsekvenser på bestandsnivå. Biologisk verdifulle havområder i nord er derfor ikke synonymt med at de er sårbare. Et område kan også være sårbart overfor en type miljøpåvirkning, men ikke mot andre.

Komiteen konstaterer at den nye kunnskapen som presenteres i meldingen, gir grunnlag for å fastholde konklusjonen om at miljøtilstanden i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten i hovedsak er god. Ny kunnskap, særlig om bunnfauna og sjøfugl, har bekreftet og styrket det faglige grunnlaget for den identifiseringen av de særlig verdifulle og sårbare områdene som ble gjort i forvaltningsplanen i 2006.

Komiteen har merket seg at de viktigste konklusjonene om miljøtilstanden i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten er at:

- Barentshavet er et rent og rikt hav.
- De store fiskebestandene er i god forfatning.
- Forvaltningsplanområdet har i all hovedsak et lavt forurensningsnivå.
- Havklimaet er i endring; økende havforsuring, økende havtemperatur, avtagende utbredelse av havis.
- Mengden dyreplankton har avtatt de siste tre år, mens det ikke er noen klar trend for planteplankton.
- De fleste sjøfuglbestandene er i nedgang.
- De isavhengige selartene og enkelte fiskebestander har negative utviklingstrekk.
- Kunnskapen om havbunn og forekomst av bunnlevende arter er bedret gjennom MAREANO-kartlegging, og nye arter er oppdaget. Kunnskapen om sjøfugl er bedret gjennom kartlegging og overvåking i regi av SEAPOP-programmet.
- Høy miljøverdi i de særlig verdifulle og sårbare områdene er blitt ytterligere bekreftet og styrket.

Komiteen registrerer at regjeringens vurdering ut fra dagens kunnskap er at hovedutfordringene i perioden fram mot 2020 er langtransportert forurensning, klimaendringer og havforsuring, nedgangen i sjøfuglbestandene, håndtering av risiko for akutt oljeforurensning og videreutvikling av de ulike ledene i en økosystembasert ressursforvaltning.

Komiteen merker seg at sammen med et godt forvaltningssystem har de naturgitte forholdene de siste årene bidratt til historisk svært sterke bestander av sentrale fiskeslag som eksempelvis torsk, hyse og sei. Komiteen registrerer med stor tilfredshet at gytebestandsnivået for nordøstarktisk torsk er det høyeste som er observert siden 1947, og er i 2010 beregnet til over 1,14 millioner tonn. Gytebestanden i 2005 var på 700 000 tonn. Komiteen registrerer samtidig at fiskeslag som kysttorsk, blåkveite, uer og snabeluer er kraftig redusert, og at fokus fremover bør rettes mot gjenoppbygging av disse bestandene.

Komiteen registrerer med bekymring at mange bestander av sjøfugl i området Barentshavet–Lofoten hatt en sterk tilbakegang det siste tiåret. Lomvi og krykkje har hatt en særlig stor reduksjon, og da særlig i den sørvestre delen av forvaltningsplanområdet. For lomvi er situasjonen så alvorlig at det kan være et tidsspørsmål før arten forsvinner som hekkefugl i mange fuglefjell langs fastlandskysten. Komiteen har merket seg at bedre kunnskap om hvordan sjøfuglenes reproduksjon, overlevelse (og diett) påvirkes av interaksjoner mellom sild, lodde og torsk ser ut til å være en hovednøkkel for å forstå utviklingen til de mest tallrike sjøfuglbestandene i området Barentshavet–Lofoten.

Komiteen registrerer at 27 arter som forekommer i havområdet Barentshavet–Lofoten, hadde status som truet i Norsk Rødliste 2006, og at antallet truede arter er økt til 36 i Norsk Rødliste 2010. Årsaken til økningen skyldes hovedsakelig at marine fisk nå er inkludert i rødlisten, og at kriteriene er revidert.

Komiteen støtter at MAREANO-programmet skal fullføre kartleggingen av havbunnen i Nordland VI i 2011, for deretter å kartlegge de øvrige områdene som ikke er kartlagt.

Komiteen mener det er viktig å øke kunnskapen om sjøfugl i forvaltningsområdet, og avdekke årsakene til den omfattende nedgangen i flere sjøfuglbestander. Komiteen mener SEAPOP-programmet og overvåkingen av sjøfuglbestandene i området må styrkes. Formålet må være økt kunnskap som kan gi oss nøkkelen til hvordan bestandene av sjøfugl gjenoppbygges.

Aktivitet, forvaltning og verdiskaping

Komiteen viser til at de viktigste næringsaktivitetene i havområdet i dag er fiskerier, skipstrafikk og petroleumsvirksomhet, men også andre næringer som reiseliv, marin bioprospektering og mulig fremtidig havenergi og mineralling på havbunnen, omtales i meldingen.

Fiskeri og havbruk

Komiteen viser til at de mest betydningsfulle fiskeriene i områdene fra Lofoten og langs kysten

nordover til og med Barentshavet tradisjonelt har foregått på norsk vårgytende sild (NVG-sild), nordøstarktisk torsk, nordøstarktisk hyse, nordøstarktisk sei og lodde. Komiteen registrerer med tilfredshet at bestandene samlet sett har vært økende på 2000-tallet, spesielt torsk og hyse, og kvoteøkninger gjenspeiler dette.

Komiteen viser til at fiskeri- og havbruksnæringens betydning målt i verdiskaping (bidrag til BNP) ble beregnet til 18 mrd. kroner på nasjonalt nivå i 2009. Den samlede eksportverdien fra næringen var på 44,7 mrd. kroner i 2009 og 53,8 mrd. kroner i 2010. Fiskeri- og havbruksnæringen utgjør i underkant av 5 prosent (ca. 11 000 personer) av sysselsettingen i Nord-Norge. I noen øysamfunn, som Træna, Røst, Værøy og Moskenes, utgjør fiskerisektoren mer enn 40 prosent av de sysselsatte.

Komiteen viser til at den samlede førstehåndsverdien av fiskefangsten i Barentshavet–Lofoten var på 6,3 mrd. kroner i 2009, som utgjør 56 prosent av den totale førstehåndsverdien til norske fartøyer dette året. Den samlede fangstmengden fra forvaltningsområdet har økt fra ca. 750 000 tonn i 2000 til over 800 000 tonn i 2009.

Komiteen viser til at kystfiskeflåten er svært viktig i området Barentshavet–Lofoten med i overkant av 40 prosent av førstehåndsverdien. I kystkommunene fra Lofoten og til den norske grensen mot Russland er det bosatt 4 900 personer som har fiske som heltidsyrke, og 1 300 som har fiske som deltidsyrke. Av 3 650 registrerte fiskefartøyer i samme område er 90 prosent av disse mindre sjarker under 15 meter lengde. Disse fartøyene fisker oftere i sine nærområder. De er preget av mindre mobilitet og et fiske som er ensidig rettet mot torskefisk. Komiteen viser til at den mindre sjarkflåten er av stor betydning i flere lokalsamfunn hvor det er få alternative arbeidsplasser.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil påpeke at bruk av faststående fiskeredskap utgjør den største konflikten i forhold til areal knyttet til petroleumsvirksomhet. Dette innebærer at det må stilles ekstra krav for å ivareta denne gruppen, spesielt når det gjelder innsamling av seismiske data. Disse medlemmer vil understreke betydningen av å finne nye løsninger med hensyn til seismikkinnsamling som begrenser denne til noen få perioder av året i de områdene hvor arealbeslaget er stort i forhold til det tradisjonelle fisket. Det bør blant annet vurderes å pålegge samordnet innsamling.

Komiteen viser til at havbruksnæringen bidro direkte med om lag 1 600 arbeidsplasser i Nord-Norge i 2009. Om lag en tredjedel av Norges oppdrettsproduksjon finner sted i Nord-Norge. I 2009 ble

det produsert 280 000 tonn laks, 23 000 tonn ørret, 11 500 tonn torsk og omkring 500 tonn andre marine arter og 500 tonn skalldyr i de tre nordligste fylkene. Førstehåndsverdien for produksjonen i Finnmark, Troms og Nordland var 7,5 mrd. kroner i 2009. Mes-teparten av produksjonen eksporteres.

Komiteen viser til at det i meldingen forventes økt verdiskaping i fiskeri- og havbrukssektoren frem mot 2025.

Komiteen viser til at det er av stor betydning for verdiskapingen i sjømatnæringen at norske sjømatprodukter er trygg mat og har et godt omdømme, både nasjonalt og internasjonalt. Komiteen viser til at det ved en eventuell ulykke med forurensning som medfører fare for sjømattryggheten, er avgjørende at myndighetene har god overvåking av og kontroll med mattryggheten i det området som er rammet. Erfaringer fra tidligere oljeutslipp eller produkter som i perioder har vært gjenstand for negativ oppmerksomhet, viser at det på kort sikt oppstår problemer med å få solgt produkter fra det aktuelle området. Dette gjelder også produkter som åpenbart ikke er kontaminert, og til og med produkter fra andre næringer som kan knyttes til området. Det er imidlertid vanskelig å finne tydelige priseffekter på lengre sikt.

Komiteen viser til at økt kartlegging av havbunnen de siste årene har vist at fiskeriaktiviteten, særlig bunntåling, har hatt en større påvirkning på bunnøkosystemene enn tidligere antatt. Komiteen registrerer med bekymring at om lag 2 av 10 korallrev i de kartlagte områdene er skadet i større eller mindre grad, og rundt 6 prosent av alle innsperrede rev i forvaltningsplanområdet er ødelagt. Tålingaktiviteten er vesentlig redusert i forhold til hva som var tilfellet for en del tiår tilbake, og mange av skadene som er observert, er flere år gamle.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre peker på at fiskerinæringen historisk har utgjort en viktig bærebjelke for sysselsetting og bosetting i Nord-Norge. Sektorens relative betydning både for sysselsetting og generell velferdsutvikling i landsdelen har imidlertid hatt en nedadgående trend de siste tiårene. I 2008 var det 5 060 personer i Nordland, Troms og Finnmark som hadde fiskeri som hovedyrke. I 1990 var tilsvarende tall 10 082. Det betyr at i løpet av perioden 1990–2008 har det vært en halvering i antall fiskere i Nord-Norge. En tilsvarende utvikling har man sett i resten av landet, slik at Nord-Norges relative betydning, med halvparten av landets fiskere bosatt i landsdelen, er den samme.

Disse medlemmer vil påpeke at fiskeriaktiviteten i Hammerfest har vist en positiv utvikling etter at Snøhvitprosjektet ble igangsatt. Disse

medlemmer peker videre på at en styrket oljevernberedskap, som også omfatter innleie av fiskefartøy, vil gi fiskerne et styrket inntektsgrunnlag.

Skipstrafikk

Komiteen viser til at sjøtransporten er viktig for kystsamfunnene i området, da det tar den største andelen av gods og passasjerer internt i landsdelen. Innenriks- og utenriks sjøtransport utgjør som næring mindre enn 2 prosent av sysselsettingen – med ca. 3 700 personer i de tre nordligste fylkene. Komiteen støtter regjeringens mål om å få mer av godstrafikken over på kjøll.

Komiteen viser til at trafikken av seismikkskip, offshore forsyningskip og tankskip har økt betydelig mer enn andre fartøysgrupper i perioden 2005–2009, men fra relativt lave nivåer. Tankskipene har også blitt større. Fiskefartøyene sto for flest skipsbevegelser i 2008 – med om lag 58 prosent av den totale utseilte distansen i området.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil påpeke at kystfiskeflåten utgjør den største fartøysgruppen i disse områdene. Disse fartøyene er imidlertid så små at de ikke har krav til sporing og dermed heller ikke registreres i underlagsmateriale til forvaltningsplanen. Ved senere revisjoner er det viktig å kartlegge denne gruppens bevegelser på lik linje med andre fartøy.

Komiteen registrerer at over 80 prosent av all utseilt distanse for skip over 10 000 bruttotonn i planområdet nå foregår i trafikkseparasjonssystemet Vardø–Røst, inkludert nær 100 prosent av all trafikk av tankskip. Den resterende trafikken i området domineres av stykkgodsskip på 1 000–5 000 bruttotonn, men det er også aktivitet med andre lasteskip, offshorefartøy og andre servicefartøy.

Komiteen viser til at volumet av transitttrafikk av store tank- og bulkskip til og fra russiske havner, fra å være relativt stabilt, økte betydelig i 2009. Mye tyder på at fraktet volum fra denne transittvirksomheten vil fortsette å øke de kommende årene. Gjennomsnittlig størrelse på tankskipene som frakter oljen forventes å øke.

Komiteen merker seg at beregninger om forventet trafikkutvikling i forvaltningsplanområdet Barentshavet–Lofoten viser en liten økning i totalt utseilt distanse i perioden 2008 til 2025. Det er ventet en generell økning i utseilt distanse for de fleste skipstyper. Den største økningen er antatt å komme i slutten av perioden.

Komiteen merker seg at det er ventet en markant nedgang for fiskefartøyer. Fiskefartøyene sto i 2008 for om lag 58 prosent av total utseilt distanse i området, mens den i 2025 ventes å representere ca.

50 prosent av total utseilt distanse. Tankskip vil mer enn fordoble sin aktivitet i utredningsområdet. Økningen vil i hovedsak knytte seg til store olje- og gasstankere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, har merket seg Det Norske Veritas' rapport, hvor sannsynlighet for akutt forurensning fra skips-trafikk langs norskekysten analyseres. Analysen er basert på trafikkdata fra 2008 og en prognose for 2025. Flertallet viser til at rapporten konkluderer med at den anslåtte økningen i russisk trafikk i kombinasjon med økt norsk eksport av petroleum fra nordområdene, gjør at utslippssannsynligheten øker markant frem mot 2025 langs det meste av kysten av Nordland, Troms og Finnmark.

Flertallet merker seg at en økning i tankskips-trafikken vil gi en økt sannsynlighet for en større ulykke i området, dersom det ikke innføres ytterligere sjøsikkerhetstiltak. Dagens utslippssannsynlighet er imidlertid lav grunnet relativt lavt aktivitetsnivå og innføring av virkningsfulle sjøsikkerhetstiltak. Per i dag er de samme virkningsfulle tiltakene i ferd med å innføres sør for Lofoten.

Komiteen viser til at miljørisikoen knyttet til sjøtransport kan reduseres enten ved forebyggende tiltak eller ved konsekvensreduserende tiltak. Opprydding etter oljeutslipp tar tid og er ressurskrevende. Det lønner seg å forebygge ulykker, både for å unngå tap av menneskeliv og for å beskytte samfunn og miljø mot forurensning. Komiteen forventer at regjeringen følger opp den forventede økningen av skipstrafikk i forvaltningsområdet med nye og forbedrede sjøsikkerhetstiltak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at de fleste akutte oljeutslipp langs norskekysten kommer fra skip. Disse medlemmer peker på at det er innført en rekke forebyggende tiltak for å redusere faren for alvorlige oljeutslipp fra skipsfarten langs kysten, som for eksempel statlig slepebåtberedskap, trafikk-sentral i Vardø, separerte skipsleder med krav om avstand til land (35 nautiske mil) og automatisk overvåking (AIS). Disse tiltakene har medført mer enn en halvering av utslippsrisikoen for skipsfarten.

Disse medlemmer har merket seg at myndighetene forventer at selv med en betydelig utvikling av petroleumsnæringen i nord, vil miljørisikoen med hensyn til akutte utslipp i området fra Lofoten til Barentshavet være lavere i 2020 enn den var i 2006. I denne vurderingen er den risikoreduserende effek-

ten av de betydelige oljevernressursene en petroleumsutbygging vil medføre, ikke inkludert.

Disse medlemmer viser til at Faglig forum, Overvåkinggruppen og Risikogruppen til den interdepartementale styringsgruppen for forvaltningsplanen 15. april 2010 la frem en omfattende rapport med det faglige grunnlaget for oppdateringen av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. Disse medlemmer har merket seg at det her ble slått fast at gitt foreliggende antagelser om fremtidig aktivitet, og forutsatt at nødvendige tiltak implementeres, vurderes ikke sannsynligheten for akutt forurensning å endre seg vesentlig frem mot 2025, selv om aktivitetsnivået skulle øke. Det er imidlertid ikke gjort en vurdering av miljørisiko i hele forvaltningsplanområdet, fordi det fortsatt gjenstår metodiske utfordringer på dette området.

Disse medlemmer vil understreke at aktivitetsnivået i forvaltningsplanområdet Barentshavet er lavt sammenlignet med havområder lenger sør.

Reiseliv

Komiteen viser til at Nord-Norges lange og varierte kystlinje med kystmiljøene, fjordene og havområdene representerer et stort potensial i reiselivssammenheng. Reiselivsnæringen utgjør relativt sett en større del av de tre nordligste fylkenes totale produksjon enn den gjør i landet for øvrig. I 2006 utgjorde reiselivsnæringen 6,7 prosent av total produksjon i Nordland og 6 prosent av total produksjon i Troms og Finnmark. Gjennomsnittet for Fastlands-Norge totalt var 5,5 prosent. Det samlede turistkonsumet i Nord-Norge ble i 2009 beregnet til å være om lag 19 mrd. kroner.

Komiteen viser til at reiselivssektoren i Nord-Norge sysselsetter om lag 17 970 personer i de tre nordligste fylkene. Reiselivsnæringen er relativt sett viktigere for sysselsettingen i Nordland, hvor 8,6 prosent av totalt antall sysselsatte arbeider innenfor reiselivsnæringen, enn i Troms og Finnmark, hvor tilsvarende tall er 5,7 prosent og 6,9 prosent.

Komiteen viser til at Lofoten har hatt en særlig markant vekst innefor reiseliv de senere årene. I perioden 2005–2009 har Lofoten hatt en økning i totalt antall gjestedøgn på 34,6 prosent.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen Bondevik II i 2005 startet arbeidet med en verdensarvnominasjon for Lofoten. Dersom deler av natur- og kulturlandskapet i Lofoten kommer på UNESCOs liste over natur- og kulturarv av enestående verdi, vil dette kunne ha en positiv virkning for en allerede raskt voksende reiselivsnæring i området.

Flertallet viser til at verdensarvstatus i de fleste tilfeller har positiv betydning for turismen, og i UNESCO er det økende oppmerksomhet rundt de utfordringer og muligheter verdensarvturismen representerer. Enkelte områder får en økning av besøkende på mange hundre prosent, andre langt mindre. Flertallet viser til at man på Vega-øyene har sett en seksdobling av besøkende fra 2004, da området ble innskrevet på verdensarvlista.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil imidlertid presisere at utgangspunktet for antall besøkende før verdensarvstatusen kom, var lavt.

Disse medlemmer understreker at en eventuell søknad om å gi Lofoten status som verdensarvområde må ha lokal forankring.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti stiller seg positiv til en eventuell søknad om å gi Lofoten status som verdensarvområde, dersom en slik søknad skulle få lokal politisk oppslutning.

Komiteen viser til at «Kysten og kystkultur» og «Det arktiske Norge» er plukket ut som to av fire «spyspisser» i Innovasjon Norges kommunikasjonsstrategi for markedsføring av Norge som reise-mål.

Komiteen viser til at Lofoten, Nordkapp og Hurtigruten er blant Norges mest kjente reiselivsattraksjoner og reiselivsprodukter. Cruisenæringen er i sterk vekst langs hele kysten. Så også i Nord-Norge hvor spesielt Lofoten, Tromsø og Nordkapp har opplevd sterk vekst i perioden 2006–2010.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre peker på at reiselivsnæringen vil kunne utgjøre en stadig viktigere bidragsyter til verdiskaping, sysselsetting og bosetting i Nord-Norge. Disse medlemmer har imidlertid merket seg at statistikk for de siste to tiårene over antall overnattingsdøgn ved nordnorske hoteller og overnattingssteder viser at utviklingen i yrkesrelatert etterspørsel har vært vel så viktig for verdiskapingen i næringen som inntekter fra turisme. For reiselivet i Nord-Norge er overkapasitet, kort turistsesong og behov for flere helårige arbeidsplasser en betydelig utfordring. Disse medlemmer peker på at her vil petroleumsvirksomhet kunne bidra til økt etterspørsel over hele året.

Komiteens medlemmer fra Høyre har merket seg at i Lofoten og Vesterålen er lønnsomheten til det lokale reiselivet i dag heller lav. Resultatmarginen var i 2008 negativ for de tre regionene

Senja, Harstad og Vesterålen, mens reiselivet i Lofoten hadde en resultatmargin på 0,3 pst. En kort sommersesong og vanskeligheter med å forlenge denne sesongen og/eller etablere en vintersesong, er viktige årsaker til disse tallene.

Petroleumsvirksomhet

Komiteen viser til at regjeringen Bondevik II la frem stortingsmeldingen om havmiljø – St.meld. nr. 12 (2001–2002) Rent og rikt hav. Meldingen la opp til en langsiktig og helhetlig politikk for beskyttelse av hav- og kystmiljøet, og at dette skulle skje gjennom en økosystembasert og sektorovergripende tilnærming. Denne meldingen la grunnlaget for arbeidet med den helhetlige forvaltningsplanen for Barentshavet og andre norske havområder. Bondevik II-regjeringens opplegg for helhetlig forvaltning hadde bærekraftig utvikling som sentral målsetting, og forvaltningen av økosystemene skulle bygge på føre-var-prinsippet og skje ut fra respekt for naturens tålegrenser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen Stoltenberg II la fram den første helhetlige forvaltningsplanen for et norsk havområde i St.meld. nr. 8 (2005–2006) Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten (forvaltningsplan).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre peker på at hensynet til miljøet har alltid vært en integrert del av norsk petroleumsvirksomhet. Det er utviklet et omfattende virkemiddelapparat som tar hensyn til miljøet i alle faser av petroleumsvirksomheten, fra konsesjonsrunder til leting, utbygging, drift og avslutning. Som et resultat av den kontinuerlig strenge vektleggingen av miljøet holder norsk petroleumsvirksomhet svært høy miljøstandard sammenlignet med petroleumsvirksomheten i andre land.

Komiteen viser til at det har vært drevet petroleumsvirksomhet i form av seismiske undersøkelser og leteboring i Barentshavet siden 1980. Deler av Tromsøflaket (i Troms I) ble åpnet i 1979. I første halvdel av 1980-årene ble ytterligere områder i sydlige Barentshav åpnet (Bjørnøya Sør, Troms I nordvest og nordlige del av Finnmark Vest). Barentshavet Syd ble formelt åpnet for letevirksomhet i 1989 (St.meld. nr. 40 (1988–1989)) basert på en konsekvensutredning for havområdet. Her ble det også konkludert med at Troms II ikke skulle åpnes.

Komiteen viser til at det i dette området er til-delt 79 utvinningstillatelser og påbegynt 85 undersø-

kelses- og avgrensningsbrønner, hvorav 21 letebrønner er påbegynt i 2005 og senere. Så langt utvinnes det petroleum fra kun ett felt i Barentshavet (Snøhvit), mens ett felt er i utbyggingsfasen (Goliat).

Komiteen viser til at all petroleumsvirksomhet i Barentshavet, med unntak av den pågående Snøhvitutbyggingen, ble innstilt i 2001 i påvente av utredning av konsekvenser av helårig petroleumsvirksomhet i Barentshavet og Lofoten. I St.meld. nr. 38 (2003–2004) ble det besluttet at helårig petroleumsvirksomhet i området kunne gjenopptas, med unntak av de kystnære områdene i Nordland VI, og utenfor Troms og Finnmark, og de særlig verdifulle områdene polarfronten, iskanten, Bjørnøya og Tromsøflaket.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, merker seg at regjeringen vil regulere utslipp til sjø fra petroleumsvirksomheten i forvaltningsplanområdet på samme måte som petroleumsvirksomhet på øvrige deler av norsk kontinentalsokkel.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti kan ikke se at det i Meld. St. 10 (2010–2011) fremkommer vesentlig ny kunnskap eller argumenter som underbygger regjeringens beslutning om å fjerne de skjerpede utslippskravene som til nå har vært gjeldende for petroleumsvirksomheten i Barentshavet. Meldingen bekrefter tvert imot at miljøverdiene i de særlige verdifulle og sårbare områdene er blitt ytterligere bekreftet og styrket gjennom ny kunnskap. Det at en ikke har sikker kunnskap om sammenhengene i økosystemet innebærer, ifølge meldingen, at føre-var-prinsippet i større eller mindre grad vil måtte komme til anvendelse som retningslinje ved forvaltningen av området.

Dette medlem mener de skjerpede utslippskravene til petroleumsvirksomheten i Barentshavet bør opprettholdes.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre peker på at oljeindustrien har investert i store summer for å få ned utslippene til sjø. Tiltakene som er gjennomført har redusert utslippene betydelig. Nullutslippsmålet har bidratt til økt fokus på substitusjon og utfasing av kjemikalier med miljøfarlige egenskaper, samt minimering av utslipp som kan føre til miljøskader. I henhold til St.meld. nr. 26 (2006–2007) Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand, anses nullutslippsmålet å være nådd for tilsatte kjemikalier. Utslippene av miljøfarlige kjemikalier (rød og svart kategori) etter Klima- og forurensningsdirektoratets (Klif) klassifikasjon har blitt redusert fra 4 161 tonn

til 23 tonn i perioden 1997–2007, eller med mer enn 99 pst.

Disse medlemmer viser til at i 2004 utgjorde utslipp fra petroleumsvirksomheten av miljøgifter på myndighetenes prioritetsliste mindre enn 3 pst. av totale utslipp til sjø i Norge. Ifølge stortingsmelding nr. 26 (2006–2007) «Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand» anses målet om null miljøskadelige utslipp som nådd for tilsatte kjemikalier.

Disse medlemmer peker på at det i årene som kommer vil bli produsert mer vann i forbindelse med petroleumsvirksomheten. Etter hvert som feltene modnes, følger det mer vann med oljen, og mengden produsert vann øker. Andelen av det produserte vannet som slippes ut i sjøen etter å ha blitt renset, forventes imidlertid gradvis å bli redusert til fordel for reinjeksjon. Vannet som produseres sammen med olje og gass inneholder rester av olje, andre organiske og uorganiske komponenter og rester av tilsatte kjemikalier. Det produserte vannet separeres og renses før det enten injiseres tilbake i reservoaret eller slippes ut i sjøen. Det stilles strenge krav til rensing av produsert vann. Risikovurderinger må imidlertid brukes i avveiningen av hvor mye innsats som skal settes inn i forhold til reinjeksjon av produsert vann. Økt injeksjon av vann er blant annet resultat av nullutslippskrav for petroleumsvirksomheten nord for 62. breddegrad.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at injeksjon imidlertid krever betydelig energi, noe som igjen øker utslipp til luft.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at det er viktig å sette inn tiltak der det er mest miljøeffektivt og samtidig gir en fornuftig balanse mellom kost og nytte og total miljøeffekt.

Disse medlemmer peker på at petroleumsvirksomheten overvåkes kontinuerlig, og myndighetens ekspertgruppe har konkludert med at virkningene av utslipp til sjø er begrenset til det umiddelbare nærområdet fra utslippet. Ingen dokumentasjon tilsier at disse driftsutslippene har medført uopprettelige skader på havmiljøet.

Disse medlemmer har merket seg at Klima- og forurensningsdirektoratets ekspertgruppe for miljøovervåkning har konkludert med:

- Det er ikke påvist effekter på bunnfauna i områder kun tilført vannbasert boreavfall.
- Utslipp av produsert vann har ikke gitt effekter på fisk, heller ikke akkumulering.
- Risiko for effekter på plankton er lav, men metoder for å overvåke dette er utilstrekkelige.

- Effekter av utslipp av boreavfall på bunnområdene er godt kjent og i stor grad resultat av tidligere utslipp.
- Effekter av dagens boreutslipp er geografisk svært begrenset, og kan neppe skilles fra effekt av selve installasjonene.

Disse medlemmer har videre merket seg at Det norske Veritas i en studie fra 2006 av eksisterende forskning på dette feltet har konkludert med at vannsøyleovervåking og annen forskning på effekter av utslipp til sjø på fisk og fiskebestander har slått fast at det så langt ikke er påvist direkte effekter av utslipp av produsert vann fra petroleumsvirksomhet på fiskebestander. Det finnes imidlertid noen få tegn til eksponering på individnivå.

Disse medlemmer viser til at det er seismisk aktivitet som i hovedsak har gitt de største konfliktenes mellom fiskeri- og petroleumsnæringen. Disse medlemmer understreker betydningen av det arbeidet som er gjort mellom Fiskeridirektoratet og Oljedirektoratet for å redusere konfliktnivået, noe som blant annet har medført endringer i regelverket som regulerer seismiske undersøkelser, samt iverksettelse av kompetanseheving av fiskerikyndige.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til nye forskningsresultater som er kommet fram etter samarbeid mellom norske og svenske forskere og publisert i det anerkjente tidsskriftet PLoS ONE med tittelen «Biomarkers in natural fish populations indicate adverse biological effects of offshore oil production», av Lennart Balk et al. Studien, som ble publisert i 2011, viser at fisk i nærheten av oljeinstallasjoner i Nordsjøen får i seg oljekomponenter som fører til negativ påvirkning på leveren. Det er målt reduksjon i forholdet mellom omega-3 og omega-6 fettsyrer i fiskefilet og -lever. Ifølge Havforskningsinstituttet er dette en indikasjon på at fisken som lever i områder med høyt utslipp av produsert vann, har dårligere helsestatus – enten direkte på grunn av utslippene eller på grunn av endringer i fødesammensetningen. Effektene er funnet i hyse på Tampen, som er det området i Nordsjøen med høyest tetthet av oljeinstallasjoner og det høyeste utslippet av produsert vann og kjemikalier. Området omfatter blant annet Statfjord- og Gullfaks-feltet. Det er blitt tatt prøver av torsk, sei og hyse. Effektene er først og fremst funnet i hyse og i mindre grad i torsk. I en artikkel på Havforskningsinstituttets nettsider uttaler leder av forskningsprogrammet olje-fisk Erik Olsen at:

«Resultatene viser at den pågående petroleumsvirksomheten har negative effekter på fiskearter i våre økosystemer, og tilsier at vi i den grad det er

mulig bør unngå alle former for utslipp av kjemikalier og produsert vann.»

Dette medlem viser videre til at regjeringen Bondevik II i St.meld. nr. 38 (2003–2004) satte som forutsetning for helårig petroleumsvirksomhet i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten at det ikke skulle være utslipp til sjø av produsert vann, borekaks eller boreslam ved normal drift. Med normal drift menes all planlagt virksomhet, inkludert letevirksomhet; «alt unntatt utilsiktede utslipp». Denne forutsetningen kom som et tillegg til den generelle nullutslippsmålsettingen for hele kontinentalsokkelen; null utslipp til sjø av mulig miljøfarlige stoffer (jamfør St.meld. nr. 58 (1996–1997) og presiseringer i St.meld. nr. 12 (2001–2002)). Den generelle nullutslippsmålsettingen er definert i St.meld. nr. 25 (2002–2003).

Dette medlem viser til at St.meld. nr. 38 (2003–2004) i tillegg stilte følgende krav for virksomhet i Lofoten-Barentshavet:

- For virksomheten skal det legges til grunn injeksjon, evt. annen teknologi, som hindrer utslipp av produsert vann.
- Maksimum 5 pst. av det produserte vannet kan ved driftsavvik slippes ut under forutsetning av at det renses før det slippes ut. Eksakte rensekraav vil stilles av konsesjonsmyndighetene for konkret virksomhet.
- Borekaks og boreslam reinjiseres eller tas til land for deponering.
- Borekaks og boreslam fra boring av topphullet vil normalt kunne slippes ut. Forutsetningen er at utslippet ikke inneholder komponenter med uakseptable miljøegenskaper, dvs. miljøfarlige stoffer eller andre stoffer som kan skade miljøet. Dette gjelder kun i områder hvor potensialet for skade på sårbare miljøkomponenter vurderes som lavt. Som grunnlag for slike vurderinger skal det foreligge grundige kartlegginger av sårbare miljøkomponenter (gytefelt, korallrev og annen sårbar bunnfauna). Slike utslipp vil være gjenstand for søknad og tillatelse fra konsesjonsmyndighetene.
- Petroleumsvirksomhet i området skal ikke føre til skade på sårbar flora og fauna. Det er således et krav at områder som kan påvirkes, skal kartlegges før aktivitet igangsettes.
- Det skal ikke være utslipp til sjø fra brønntesting.
- Det er et krav at effekten av beredskapen mot akutt forurensning skal være minst like god som på andre deler av kontinentalsokkelen.

Dette medlem viser til at utslippskravene for Barentshavet i St.meld. nr. 38 (2003–2004) representerte en vesentlig skjerping i forhold til de kravene

som gjelder ellers på kontinentalsokkelen. Dersom en rettighetshaver ikke kunne demonstrere at virksomheten ville møte forutsetningen om at det ikke skal være utslipp til sjø, ville det ikke være aktuelt med helårig petroleumsvirksomhet på det aktuelle feltet innenfor området Lofoten – Barentshavet.

Dette medlem viser til at denne føre-var-tilnærmingen blant annet ble begrunnet med at havområdet er relativt rent og lite påvirket av menneskelig aktivitet, forekomst av sårbar natur og usikkerhet omkring langtidsvirkninger av utslipp, manglende renseteknologi for å fjerne miljøgifter og radioaktive stoffer fra produsert vann, samt vurdering om at det var geologisk mulig med injeksjon av produsert vann, borekaks og borevæske.

Dette medlem viser til at de skjerpede utslippskravene for petroleumsvirksomheten i Barentshavet så langt har hatt bred oppslutning i Stortinget. Dette medlem viser blant annet til følgende merknader fra Stortingets behandling av forvaltningsplanen for Barentshavet i 2006, jf. Innst. S. nr. 225 (2005–2006):

«Komiteen mener petroleumsvirksomheten i Barentshavet må følge verdens høyeste miljø- og sikkerhetsstandarter. Komiteen vil peike på at Norge kan sette den beste internasjonale miljøstandard i området fra Lofoten til Barentshavet, mellom anna med kravet til 'nullutslipp' for heile området i tida framover. Komiteen mener teknologien må forbedres slik at nullutslipp er mulig, og miljøkonsekvensene ved utslipp bør kartlegges. Føre-var-prinsippet må legges til grunn når det gjelder miljøbelastningen i området. Det eksisterende nullutslippsregimet for havområdet utenfor Lofoten og Barentshavet må så langt det er mulig også gjelde landanlegg.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, understreker at man ved petroleumsvirksomhet ikke må starte produksjonen før miljøaspektet er ivarettatt. Petroleumsvirksomheten må drives etter nullutslippsprinsippet for alt av miljøgifter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre [...] understreker at en utvidelse av petroleumsvirksomheten til farvann lenger nord medfører at det er enda viktigere å fokusere på miljø og sikkerhet. Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten er noen av verdens viktigste gyteområder for fisk. Dette krever at vi setter særlig strenge krav til petroleumsvirksomheten i disse områdene. Disse medlemmer viser til at Stortinget har stilt krav om null utslipp til sjø fra petroleumsvirksomheten i Barentshavet, og slutter seg til dette, både når det gjelder Barentshavet og når det gjelder havområdene utenfor Lofoten.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at høy miljøverdi i de særlige verdifulle og sårbare områdene i Barentshavet–Lofoten er blitt ytterligere bekreftet og styrket gjennom ny

kunnskap som er innhentet siden 2006. Dette omfatter områdene utenfor Lofoten, Vesterålen, kysten av Troms, Eggakanten og 50 km kystbelte utenfor Finnmark. Flertallet viser til at det ikke er kommet frem ny kunnskap som tilsier at man bør endre status for de områdene som ble identifisert som særlig verdifulle og sårbare i 2006.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, merker seg at i et belte på 35 km fra grunnlinjen langs kysten fra Troms II til grensen mot Russland, vil det ikke bli igangsatt petroleumsvirksomhet i denne stortingsperioden.

Dette flertallet merker seg videre at i området mellom 35 km og 65 km fra grunnlinjen vil det ikke være tillatt med leteboring i oljeførende lag i perioden 1. mars–31. august.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti er forundret over at regjeringen uten faglig begrunnelse innskrenker beltet i kystsonen langs Troms og Finnmark, hvor det ikke skal tillates igangsatt ny petroleumsvirksomhet fra 50 til 35 km.

Komiteen merker seg at regjeringen i meldingen varsler at TFO-ordningen skal evalueres i petroleumsmeldingen, som skal legges frem våren 2011.

Komiteen viser til at Barentshavet, sammen med områdene på dypt vann i Norskehavet og områdene utenfor Lofoten og Vesterålen, vurderes som de områdene der det er størst sannsynlighet for å gjøre nye, store funn i fremtiden.

Komiteen viser til at Oljedirektoratet i 2006 ble gitt i oppdrag å kartlegge geologien i Nordland VII og Troms II for å styrke kunnskapen om mulige petroleumssressurser i områdene. Komiteen har merket seg at Oljedirektoratet basert på dagens kunnskap om de kartlagte prospekter i Nordland VI, Nordland VII og Troms II har anslått at:

- Det forventes å finne 202 millioner Sm³ oljeekvivalenter (med et usikkerhetspenn fra 76 til 371 millioner Sm³ oljeekvivalenter) i det utredete området,
- Nordland VI fremstår som det mest prospektive området med hensyn til olje- og gassressurser,
- Nordland VII og Troms II har et samlet forventet ressursestimat på høyde med det som forventes i Nordland VI,
- det er størst sannsynlighet for å finne olje i Nordland VI og VII. Troms II har størst sannsynlighet for gass.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre peker på at Oljedirektoratets rapport bekrefter at en her snakker om noen

av de mest attraktive leteområdene på norsk sokkel i dag. Ressursene er så store at de kan gi grunnlag for feltutbygginger av en størrelse en ikke har sett i Norge på mange år, og industriprosjekter i verdensklasse.

Disse medlemmer viser til at på bakgrunn av det oppdaterte ressursbildet har Oljedirektoratet foretatt en økonomisk verdisetting av de potensielle petroleumssressursene. Beregningene er basert på en rekke tekniske og økonomiske forutsetninger. Disse omfatter blant annet tidspunkt for åpning av områdene for petroleumsvirksomhet, leteaktivitet og utbyggingsløsninger. Slike forutsetninger er nødvendige for å gjøre økonomiske vurderinger.

Disse medlemmer har merket seg at – basert på en statistisk modell – er forventet brutto salgsverdi for olje og gass beregnet til om lag 600 mrd. kroner. Samlet forventet lønnsomhet uten diskontering er beregnet til om lag 480 mrd. kroner. Med en diskonteringsrente på fire prosent er forventet lønnsomhet beregnet til 105 mrd. kroner. Det er lagt til grunn en oljepris på vel 80 dollar pr. fat på kort sikt, stigende mot 97 dollar pr. fat i 2030. Dette er lavere enn IEAs prisforventninger. Disse medlemmer peker på at Oljedirektoratets anslag om forventet lønnsomhet derfor er ganske nøktern. Som grunnlag for verdisettingen ligger at havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja åpnes for petroleumsvirksomhet i 2014.

Komiteen viser til at det parallelt med den geologiske kartleggingen har blitt gjort nye analyser av miljøkonsekvenser og risiko ved akutte oljeutslipp i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. De mest sentrale miljøverdiene med hensyn til sårbarhet for olje er sjøfugl, sjøpattedyr, strandsone og rekrutteringsstadiene hos fisk. Komiteen viser til at sannsynligheten for store utslippshendelser fra oljevirksomhet eller skipstrafikk anses som lav, men at konsekvensene ved et stort oljeutslipp vil være betydelig i form av landpåslag, tilgrising av strand- og kystområder, reduksjon av sårbare sjøfuglbestander og reduserte årsklasser av fisk.

Komiteen viser til at utviklingen i det nordnorske arbeidsmarkedet er svakere, og Nord-Norge har en noe lavere yrkesdeltaking enn andre deler av landet. Arbeidsledigheten i landsdelen ligger om lag på landsgjennomsnittet. Utdanningsnivået i landsdelen er lavt, med unntak av Tromsøregionen. Offentlig sektor står for en stor andel av sysselsettingen i Nord-Norge, om lag 39 prosent, mot en andel på om lag 29 prosent i hele landet. Varehandel og annen privat tjenesteyting sysselsetter nær 28 prosent, mens landsgjennomsnittet er om lag 38 prosent. Fiskerisektorens andel av sysselsettingen er 4,7 prosent. Andelen for hele landet er om lag 1 prosent. I noen øysamfunn

utgjør fiskerisektoren mer enn 40 prosent av sysselsettingen. Reiseliv er relativt viktig og sysselsetter om lag 8 prosent av de sysselsatte, noe som er marginalt høyere enn landsgjennomsnittet. Den direkte sysselsettingen i olje og gass er under én prosent av alle sysselsatte i Nord-Norge, mot et landsgjennomsnitt på om lag 2,5 prosent.

Komiteen viser til at økt olje- og gassvirksomhet i forvaltningsområdet vil gi muligheter for økt verdiskaping og flere arbeidsplasser i Nord-Norge. Komiteen viser til at Asplan Viak, i samarbeid med Nordlandsforskning, har beregnet mulige ringvirkninger på land av petroleumsvirksomhet i havområdene som vurderes i forvaltningsplanen. Studien tar utgangspunkt i Oljedirektoratets Fremtidsbilde 2009. Asplan Viak beregner at utbygging av felt i tråd med fremtidsbildet kan gi økt sysselsetting i Nord-Norge på mellom 4 000 og 6 000 sysselsatte fra 2016 og frem til 2043. Før 2016 vil det være en gradvis opptrapping, mens det etter 2043 vil skje en gradvis nedtrapping. Ifølge beregningene vil det bli størst aktivitet i den nordlige regionen. Dette skyldes i all hovedsak at det i fremtidsbildet antas å være større ressurser utenfor denne regionen. Sysselsettingseffekten avhenger av omfang og ilandføring.

Komiteens medlemmer fra Høyre peker på at de naturbaserte næringene, fiskeri og havbruk og reiseliv, i Lofoten, Vesterålen, Senja og Harstad sysselsetter i dag forholdsvis få innbyggere direkte og har lav lønnsomhet, selv om næringene også har indirekte sysselsettingseffekter som er viktige for den lokale og regionale verdiskapingen. Det er derfor behov for ny etablering av næringer som både gir god lønnsomhet og økt sysselsetting, samt betydelige ringvirkninger, slik petroleumsnæringen kan gi.

Disse medlemmer viser til at Statoil i oktober 2010 presenterte sine industriskisser for en petroleumsutbygging utenfor Lofoten og Vesterålen. Industriskissene bygger på Oljedirektoratets anslag, som viser flere store strukturer. Flere utbyggingsløsninger kan være aktuelle ved en eventuell utbygging utenfor Lofoten og Vesterålen. Utbyggingsmodellen er basert på funn som muliggjør ilandføring. Mindre funn kan føre til rene offshoreløsninger. Både offshoreløsninger og ilandføringsalternativer er utredet.

Disse medlemmer viser til at Statoil presenterer følgende industriskisser, gitt at man finner Oljedirektoratets antatte olje- og gassressurser:

- Nordland VII bygges ut på havbunnen med landanlegg i Vesterålen.
- Nordland VI bygges ut enten med plattformer eller havbunnsanlegg med landanlegg enten i Lofoten eller Helgeland.

Disse medlemmer viser til at Statoil forventer at å bygge ut petroleumsressursene i Nordland VI og VII med landanlegg vil kunne skape over 2 000 arbeidsplasser i regionen. Det tilsvarer halvparten av alle varige ringvirkninger. Med to landanlegg vil det kunne gi om lag 170 mill. kroner i eiendomsskatt for kommunene i regionen. Årlige driftsleveranser til anleggene vil kunne beløpe seg til 1,6 til 1,9 mrd. kroner.

Disse medlemmer har merket seg at tallene bygger på en rapport analyseselskapet Analyse Kaugang hadde utarbeidet for Statoil på bakgrunn av de tre ulike scenariene Statoil presenterer for utbyggingsløsninger. Analysen viser at petroleumsvirksomhet i Nordland VI og VII vil gi store lokale og regionale ringvirkninger.

Disse medlemmer har merket seg at Statoil sier at de er forberedt på å møte strenge miljøkrav til operasjoner i Nordland VI og VII. Som en del av arbeidet med industriskissene er det derfor også sett på mulighetene for å etablere en egen miljøbase i Lofoten eller Vesterålen. Statoil viser til at deres Miljøbase LoVe vil kunne bli en grønn base for forsyning, vedlikehold, miljøovervåking, havovervåking og oljevernberedskap.

Disse medlemmer har videre merket seg at Statoil mener at å ruste opp næringslivet i nord til å være med på den industrielle utviklingen en åpning av nye områder vil gi, er viktig. Statoil varsler derfor at de over en femårsperiode vil bruke rundt 120 millioner kroner på å utvikle nye leverandører, støtte realfag og utvikle lærlinger i de tre nordligste fylkene.

Disse medlemmer har dessuten merket seg at Econ Pöyry har presentert prognoser som viser at investeringsnivået ved en utbygging av petroleumsressursene utenfor Lofoten–Vesterålen kan komme opp i totalt 300 mrd. kroner over en 20–30-årsperiode fra 2020 og utover. Dette kommer i en periode der investeringene på norsk sokkel for øvrig går kraftig ned. Econ Pöyry legger her til grunn et middelnivå på ressurstilgangen i området på 2 mrd. fat oljeekvivalenter. Dette er noe over Oljedirektoratets ressursanslag på 1,27 mrd. fat oljeekvivalenter. Econ Pöyry peker på at åpning av Lofoten og Vesterålen for petroleumsvirksomhet kan bidra til at den norske oljealderen varer lenger og får en mykere landing.

Disse medlemmer viser til at Econ Pöyry opererer med en årlig sysselsettingseffekt som følge av petroleumsaktivitet utenfor Lofoten og Vesterålen på om lag 8 000 arbeidsplasser i året i første del av perioden og om lag 3 000 arbeidsplasser i siste del. Econ Pöyry har beregnet at uten åpning av Lofoten og Vesterålen vil det årlige fallet i investeringer på norsk sokkel være på rundt 40 mrd. kroner etter 2020. Ved åpning av Lofoten og Vesterålen vil fallet reduseres

til om lag 12 mrd. kroner i året. Econ Pöyry konkluderer med at åpning av Lofoten og Vesterålen vil bidra til å dempe de negative konsekvensene av redusert aktivitet på norsk sokkel for øvrig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, er tilfreds med regjeringens beslutning om ikke å gjennomføre konsekvensutredning etter petroleumsloven i Nordland VII og Troms II og i uåpnede deler av Nordland IV, V og VI i denne stortingsperioden.

Flertallet viser til at regjeringen Bondevik II den 15. desember 2003 besluttet at det ikke skulle åpnes for videre petroleumsvirksomhet i Nordland VI. Områdets spesielle karakter som gyteområde for viktige fiskeslag og områdets betydning som fangstområde ble tillagt betydelig vekt. Flertallet er tilfreds med at det fortsatt ikke vil være petroleumsvirksomhet i de åpnede deler av Nordland VI, og at det ikke vil bli utlyst nye blokker i området denne stortingsperioden.

Flertallet viser til at regjeringen Stoltenberg II i forvaltningsplanen for Barentshavet–Lofoten i 2006 besluttet at det ikke skulle igangsettes petroleumsvirksomhet i Nordland VI.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre peker på at petroleumsnæringen har identifisert Nordland VI og Nordland VII som de mest lovende arealene, hvor sannsynligheten for å gjøre store funn er størst, og som i dag ikke er åpnet for petroleumsvirksomhet. Disse medlemmer viser til at områdene har kjent geologi, og det finnes sammenlignbare områder lenger sør på Haltenbanken. Reservoartrykk og temperatur synes uproblematisk.

Disse medlemmer mener at flere av de arealer som i dag ikke er åpnet for petroleumsvirksomhet, må åpnes. Disse medlemmer mener at det er mest logisk å åpne Nordland VI og VII, samt Troms II, først. De tilgjengelige data om Nordland VI og VII, samt Troms II, har gitt industrien og Oljedirektoratet tro på et betydelig letepotensial i dette området. Næringen og myndighetene bør engasjere seg i en diskusjon om hvordan man kan gjennomføre virksomheten på en måte som mest mulig begrenser de mulige negative virkningene på miljøet og på andre næringer. Myndighetene må raskt fastsette mål og standarder for de miljømessige utfordringene i områdene. Det vil gi industrien mulighet til å utvikle tilpasset teknologi på et tidlig tidspunkt, og til å demonstrere at virksomheten kan utføres på en ansvarlig måte.

Disse medlemmer vil påpeke betydningen av å samordne seismikkskyting i de mest konfliktfylte arealene, særlig i områder med smal sokkel, slik at seismikkskyting kan begrenses til et minimum i tid.

Disse medlemmer peker på at når lete- og produksjonsvirksomheten beveger seg inn i de arktiske regioner, vil de tekniske utfordringene med å oppnå god miljømessig utvikling og virksomhet i havområdene utenfor Lofoten og Vesterålen kunne gi verdifulle erfaringer. Dette grunnlaget kan gi den norske teknologiklyngen internasjonale muligheter. Ved tidlig å fokusere på utfordringer i områder som Nordland VI og VII, samt Troms II og det sørvestlige Barentshav, vil Norge kunne plassere seg i teten av en slik teknologiutvikling.

Disse medlemmer peker på at for leverandørindustrien vil en åpning for petroleumsutvinning utenfor Lofoten og Vesterålen i løpet av de nærmeste årene være viktig på grunn av antatt nedgang i annen aktivitet på norsk sokkel i perioden 2015–2020. Aktivitet i disse prospektive områdene kan være avgjørende for en videreutvikling av denne industrien i Nord-Norge og viktig for å unngå en rask forvitring av bransjen totalt sett. Andre deler av sokkelen i nord ligger lenger frem i tid, er mer usikre med hensyn til funn og enda mer krevende for å få til lønnsomhet og dermed utbygging.

Disse medlemmer mener derfor at det må åpnes for konsekvensutredning av Nordland VII, Troms II og de uåpnede deler av Nordland IV, V og VI. Konsekvensutredningen vil avdekke behov for kunnskap om området som må på plass før områdene kan åpnes for petroleumsvirksomhet. Disse medlemmer mener at konsekvensutredningen skal gi svar på hvilke krav som skal stilles til petroleumsvirksomhet i dette området, og på hva som bør gjøres for å styrke beredskapen og fremme positive ringvirkninger. Når det gjelder om disse områdene skal åpnes for petroleumsvirksomhet, mener disse medlemmer at de må åpnes.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette konsekvensutredning av helårlig petroleumsvirksomhet for områdene Nordland VII, Troms II og de uåpnede deler av Nordland IV, V og VI.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener at det er viktig at det skapes lokale og regionale ringvirkninger når nye områder åpnes for petroleumsvirksomhet. Disse medlemmer mener at staten bør bidra økonomisk til oppbygging av kompetanse og leverandørutvikling i Nord-Norge.

Det er etter disse medlemmers mening viktig å bygge opp kompetanse lokalt og styrke det lokale og regionale næringslivet, slik at det kan delta i konkurransen om oppdrag i forbindelse med petroleumsvirksomheten.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre foreslo ved behandlingen av statsbudsjettet for 2011 som en start å bevilge 200 mill. kroner til dette formålet.

Disse medlemmer vil understreke at lokalsamfunnene må sikres gevinst dersom det åpnes for petroleumsaktivitet utenfor Lofoten og Vesterålen, uavhengig av hvilken utbyggingsløsning som blir valgt. Disse medlemmer mener derfor at det bør settes av midler for å styrke det lokale næringslivet slik at det blir i stand til å konkurrere om oppdrag knyttet til petroleumsvirksomheten dersom det blir åpnet for slik aktivitet i området.

Disse medlemmer viser til at Høyre har foreslått at det bør etableres et næringsfond i størrelsesorden 5 mrd. kroner for de lokalsamfunn som blir berørt i Lofoten og Vesterålen, dersom det åpnes for petroleumsvirksomhet i dette området. Et slikt fond bør benyttes blant annet til å finansiere etablering av forskningsinstitusjoner som gir kompetansetunge arbeidsplasser og penger lokalt. Det trengs flere møteplasser mellom petroleumsvirksomhet og lokalsamfunn som sikrer utvikling av lokal kompetanse knyttet til petroleumsaktiviteten.

Komiteen er tilfreds med at regjeringen vil igangsette en konsekvensutredning etter petroleumsloven med sikte på tildeling av utvinningstillatelser i det tidligere omstridte området vest for avgrensningslinjen i Barentshavet syd.

Komiteen imøteser at regjeringen vil igangsette en konsekvensutredning etter petroleumsloven med sikte på tildeling av utvinningstillatelser i det tidligere omstridte området vest for avgrensningslinjen i Barentshavet syd (sør for 74°30' N). Forutsatt at konsekvensutredningen gir grunnlag for det, vil regjeringen legge frem en stortingsmelding som anbefaler åpning av disse områdene for petroleumsvirksomhet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at det i april 2010 ble oppnådd enighet mellom norske og russiske myndigheter om en avtale om den maritime avgrensningen mellom Norge og Russland i Barentshavet og Polhavet. Dette mener disse medlemmer var svært viktig. Avtalen kan gi anledning til å åpne for petroleumsaktiviteter på begge sider av grensen i avtaleområdet. Denne avklaringen i delelinjespørs-

målet vil derfor kunne gi nye muligheter for norsk petroleumsnæring.

Disse medlemmer viser til at selv om eventuelle petroleumsressurser som måtte befinne seg i området, ikke har vært et tema under de norsk-russiske grenselinjeforhandlingene, inneholder avtalen detaljerte regler og prosedyrer for å sikre en effektiv og ansvarlig forvaltning av petroleumsressurser i tilfeller der en enkelt olje- eller gassforekomst skulle vise seg å strekke seg utover avgrensingslinjen – via såkalte unitiseringsbestemmelser. Disse bestemmelsene er utformet etter mønster av tilsvarende bestemmelser i andre avtaler. I avtalen fremkommer det eksplisitt at ingen av partene kan starte utnyttelse av et grenseoverskridende petroleumsfelt uten etter avtale med den annen part. I avtalens fortale understrekes betydningen av en effektiv og ansvarlig forvaltning av petroleumsressursene, og som følge av avtalen vil regionen kunne få adskillig større oppmerksomhet som et potensielt rikt petroleumsområde. Det er derfor grunn til å forvente at internasjonal olje- og gassindustri, i tillegg til leverandørindustri, nå vil rette søkelyset på begge sider av grensen i regionen.

Det er etter disse medlemmers mening ønskelig, slik overenskomstens fortale beskriver, med en balansert og harmonisert utvikling i avtaleområdet, som ivaretar de strenge miljøkrav som nødvendigvis må stilles i Barentshavet, og som ikke minst ivaretar fiskerinæringens interesser i ett av verdens viktigste og største oppvekstområder for fisk. Disse medlemmer ser store fordeler med et utvidet norsk-russisk petroleumssamarbeid i regionen, noe avtalen nå åpner muligheten for, selv om det er opp til hver av partenes myndigheter å bestemme hvorvidt deres respektive områder skal åpnes for petroleumsaktiviteter.

Disse medlemmer mener at det bør utvikles en helhetlig strategi for forvaltningen av det aktuelle området i Barentshavet. Forskning og utvikling og kartlegging av petroleumsressursene i det aktuelle området bør komme i gang så raskt som mulig. Det er derfor viktig å komme raskt i gang med seismikk i området, for å kunne få en formening om eventuelle olje og gassressurser, og størrelsen på disse. Ikke minst er det viktig tidlig å sette miljømessige og teknologiske standarder for området.

Disse medlemmer peker på at selv om overenskomsten vil gi nye muligheter i forholdet mellom Norge og Russland, vil den også kunne føre til at nye utfordringer oppstår. Dette innebærer at det er enda viktigere for Norge å definere sine prioriteringer i regionen, styrke relasjonene med aktuelle russiske myndigheter, samt legge til rette for bedre mobilitet og folkelig samarbeid på tvers av grensene.

Disse medlemmer peker videre på at olje- og gassfelt i området kan være grenseoverskridende. Det er derfor viktig å utvikle et godt forhold til russiske selskaper, på linje med det man har med britiske selskaper i Nordsjøen.

Sameksistens og interessekonflikt mellom næringer

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til Prop. 102 L (2010–2011) Endringer i petroleumsloven, som ble fremmet av regjeringen 15. april 2011, og som har blitt behandlet parallelt med denne meldingen. Dette medlem viser til at regjeringen i proposisjonen fremmer forslag om endringer i paragraf 10-2 i petroleumsloven, som innebærer en klar svekkelse av de lovmessig forankrede krav til rettighetshaveres organisasjon og ledelse av petroleumsvirksomhet på norsk sokkel samt krav til lokalisering av baser m.v.

Dette medlem er forundret over at regjeringen velger å fremme et slikt forslag parallelt med behandlingen av forvaltningsplanen for Barentshavet, og uten at forslaget har vært ute på alminnelig høring.

Dette medlem viser til den optimismen som nå er i ferd med å bygge seg opp i Nord-Norge i forbindelse med den vellykkede leteboringen på Skrugard og den varslede konsekvensutredningen og mulige åpningen av det tidligere omstridte området i Barentshavet. Dette medlem frykter at den foreslåtte endringen av petroleumsloven § 10-2, med svekkede krav til organisasjon, ledelse og lokalisering av baser, kan medføre mindre lokale og regionale ringvirkninger av fremtidig økt petroleumsaktivitet i Nord-Norge. Dette medlem deler ikke regjeringens oppfatning av at de foreslåtte endringer kun innebærer en tilpasning, slik at lovens ordlyd bedre reflekterer gjeldende praksis.

Dette medlem mener det er viktig at både politiske miljøer, næringsmiljøer og kunnskapsmiljøer i nord blir hørt når forutsetninger og beslutninger for olje- og gassutvinning i nord blir tatt. Dette medlem vil understreke at lokalsamfunnene i nord krever ringvirkninger på land av en voksende olje- og gassvirksomhet i landsdelen. Det er derfor avgjørende at myndighetene stiller tydelige konsesjonsvilkår allerede ved tildeling av letetillatelser.

Dette medlem mener regjeringens forslag om å innskrenke beltet i kystsonen langs Troms og Finnmark, hvor det ikke skal tillates igangsatt ny petroleumsvirksomhet fra 50 til 35 km, må føre til krav om økt oljevernberedskap. Det må stilles langt sterkere myndighetskrav til koordinering og samarbeid mellom de ulike aktørene, særlig til bransjen selv. Det må stilles krav til bransjen om at det initieres både forskning og teknologiutvikling på kystnær beredskap. Dette medlem mener det må utvikles et helt nytt

konsept for kystnær beredskap, som blir en kystens infrastruktur mot oljeforurensning.

Dette medlem er skeptisk til at regjeringen som en del av kompromisset om Lofoten og Vesterålen, har valgt å utvide TFO-området til å innbefatte alle blokkene i åpent areal i Nordland I, III, IV og V.

Dette medlem viser til at Norges Fiskarlag på høring i komiteen 11. april 2011, understreket at disse områdene er like viktige som de mer omstridte områdene utenfor Lofoten og Vesterålen. Dette medlem viser til at de utlyste blokkene i Nordland V ligger rett i innløpet til Vestfjorden, og at et oljeutslipp av en viss størrelse her vil kunne få betydelig større miljøkonsekvenser enn et tilsvarende utslipp i Nordland VII eller Troms II.

Dette medlem viser til at daværende olje- og energiminister Åslaug Haga varslet en evaluering av TFO-ordningen i 2007, en evaluering som nå er varslet i forbindelse med oljemeldingen. Dette medlem er skeptisk til at regjeringen nok en gang foretar en betydelig utvidelse av TFO-området før den varslede evaluering er gjennomført og fremlagt for Stortinget.

Risiko for akutt forurensning og beredskap

Miljøkonsekvenser og miljørisiko ved akutte oljeutslipp

Komiteen viser til at det har blitt gjort nye analyser av miljøkonsekvenser og risiko ved akutte oljeutslipp i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. De mest sentrale miljøverdiene med hensyn til sårbarhet for olje er sjøfugl, sjøpattedyr, strandsone og rekrutteringsstadiene hos fisk.

Komiteen viser til at det er utarbeidet ni utslippsscenarioer som ligger til grunn for modelleringer av oljens drift og spredning, samt analyser av miljørisiko knyttet til akutte utslipp for utvalgte utslippspunkter i havområdene. Resultatene viser generelt at økende varighet av et eventuelt akutt utslipp gir økende utstrekning av influensområdet. Utslippets lokalisering i forhold til land og kyststrømmene har også stor betydning for oljens drift og spredning og påvirker strandingssannsynligheten. Modelleringene for mange av scenarioene viser generelt høy sannsynlighet for stranding av olje (70–100 prosent for de alvorligste scenarioene). Ved utslipp fra de kystnære punktene som er modellert i Nordland V, Nordland VI og Nordland VII, er det generelt stor sannsynlighet for at oljen vil strande langs kysten.

Komiteen viser til at dersom utslippet er langvarig, er det sannsynlig at store oljemengder vil ramme kystområdene. For et representativt utslipp på 4 500 tonn/døgn i 2 døgn viser alle utslippsscenarioene meget korte drivtider til land. Fra 1,5 døgn til 0,3

døgn på det korteste, og 6,3 døgn for et utslippspunkt med større avstand til land. Hvor store konsekvensene av et gitt oljeutslipp vil bli for miljøet, avhenger av utslippets størrelse, varighet, eksponeringstiden, utslippspunktets lokalisering i tid og rom, potensial til å eksponere sårbare miljøverdier og kystsonen, samt oljetype.

Komiteen viser til at kompetansen og næringsutviklingen innenfor beredskap i Nord-Norge er blant de fremste i verden. Komiteen mener mye ligger til rette for at Nord Norge kan ta en sentral posisjon nasjonalt og internasjonalt innenfor oljevernberedskap.

Komiteen viser til at kystlinjen og kystnaturen i Nordland, og særlig på Helgeland, er svært komplisert. Nordland har 34 pst. av Norges territorialfarvann, og store områder som er grunnere enn 20 meter. Nordlandskysten har en smal og grunn sokkel med mye skjærgård, som krever en annen type beredskap enn eksempelvis kysten i Finnmark.

Komiteen peker på opprettelsen av forum for samordning i oljevernberedskapen og beslutningen om å opprette et nasjonalt kompetansesenter for oljevernberedskap i Finnmark, og understreker viktigheten av at kompetansen om oljevernberedskap knyttet til de særlige utfordringene utenfor kysten fra Lofoten til grensen mot Russland vektlegges, og tas inn i dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Arena Beredskap, en industriell klynge innenfor oljevernutstyr og beredskap som koordineres av Kunnskapsparken Bodø. Per i dag er 21 bedrifter partnere i klyngen som strekker seg fra Sør-Trøndelag til Finnmark. Disse medlemmer mener det vil være naturlig å bygge videre på arbeidet som er gjort i Arena Beredskap, for å bidra til å sikre en sterk næringsklynge innenfor oljevernberedskap.

Disse medlemmer viser til Nordland fylkeskommunes arbeid med å etablere et nasjonalt senter for oljevernberedskap i Vesterålen. Målet med et slikt senter i regionen er å få etablert et nasjonalt knutepunkt innen oljevern. Senteret er ment bygd opp rundt de regionale ressursene som er knyttet til Arena Beredskap. Dette nettverket som blant andre Nor-Lense, Nord-Norsk Beredskapssenter og andre er tilknyttet, har et stort potensial for teknologi- og kompetanseutvikling innen oljevern.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener dette vil være naturlig i forbindelse med åpning av områdene ved Lofoten og Vesterålen for petroleumsaktivitet.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til Nordland fylkestings anmodning om at oppbygging av oljevernberedskapen sees i sammenheng med nordområdesatsingen og fremtidig økt aktivitet i disse havområdene. Dette medlem er positiv til tanken om opprettelse av et nasjonalt senter for oljevern i Vesterålen, og mener regjeringen bør bidra med nødvendig bistand i arbeidet.

Dette medlem viser til at det finnes få næringsklynger innenfor oljevernberedskap i Norge. Samtidig er kompetansen og næringsutviklingen innenfor beredskap i Nord-Norge blant de fremste i verden. Dette medlem mener mye ligger til rette for at Nord-Norge kan ta en sentral posisjon nasjonalt og internasjonalt innenfor oljevernberedskap.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre har merket seg at antall akutte utslipp på norsk sokkel de siste årene har vist jevn nedgang. Utslippene skyldes nå i større grad enkelthendelser enn jevnlig utslipp. Antall utslipp med volum større enn 50 liter lå på rundt 120–140 per år på slutten av 1990-tallet. Siden 2003 har frekvensen ligget på mellom 40 og 60.

Disse medlemmer vil påpeke at miljørisiko knyttet til akutt forurensning avhenger av flere forhold. Særlig viktig er sannsynligheten for utslipp, type utslipp, størrelse, varighet på utslipp, dets geografiske posisjon i forhold til sårbare områder og ressurser, samt tidspunkt på året. I tillegg vil effektiviteten av ulykkesforebygging og beredskap mot akutt forurensning være viktige faktorer. Dette innebærer at en kan arbeide mot flere av disse elementene for å redusere faren for akutt forurensning blant annet ved krav til at prøveboring skjer i bestemte perioder på året hvor miljøkonsekvensene av et eventuelt utslipp er minst.

Komiteen viser til at områdene Lofoten–Vesterålen og Barentshavet er svært viktige for sjøfugl. Den høye tettheten samt artssammensetningen av sjøfugl gjør områdene sårbare for effektene av oljeutslipp. For alle de analyserte utslippene er det lundefuglen som vil bli hardest rammet. Den største norske lundekolonien ligger på Røst og kan bli direkte påvirket av utslipp i Nordland V og VI. Ved mindre overflateutslipp i Nordland V og VI vil det være sannsynlighet for at 1–5 prosent av lundebestanden omkommer. For utblåsningsscenarioet med lavest sannsynlighet, 50 døgn overflateutslipp med 4 500 tonn pr. døgn fra utslippspunkt 2 i Nordland VI, vil det i hekkesesongen være en sannsynlighet på 38 prosent for at over 30 prosent av lundebestanden omkommer og 44 prosent for at 20–30 prosent omkommer.

Komiteen viser til at krykkje og lomvi er arter som står oppført som henholdsvis kritisk truet (CR)

og sterkt truet (EN) på Norsk Rødliste for arter 2010. Ved modellering av oljeutslipp slår resultatene for begge artene varierende ut i de ulike scenarioene. På lokal skala vil påvirkningen fra oljeutslipp kunne gi større negative utslag enn det som umiddelbart fremgår av modelleringene. Hvis de modellerte antallene, basert på de største scenarioene lagt til grunn, faktisk omkom, vil det medføre en økt sannsynlighet for at bestandene av krykkje og lomvi på Røst ville dø ut.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil understreke at sannsynligheten for uhell er meget lav.

Disse medlemmer peker på at sjøfugl er den mest sårbare miljøressursen i forhold til akutte oljeutslipp. Disse medlemmer viser til at kartlegging av sjøfuglbestandene har vært gjort gjennom forskningsprogrammet SEAPOP. Resultatet fra SEAPOP viser at flere bestander er i kraftig tilbakegang. Blant annet er tilstanden for den norske bestanden av lomvi alvorlig, og arten er klassifisert som kritisk truet på den norske rødlisten. Årsakene er sammensatte, men kan i stor grad relateres til klimaendringer som endrer gytemønsteret til blant annet sild, og overbeskatning av viktige næringsorganismer som tobis. Enkelte bestander i nord har imidlertid vist en positiv tendens de siste årene, sannsynligvis fordi sildebestanden er restituert.

Komiteen viser til at de sårbare stadiene hos fisk er i fasen der de som egg og larver driver passivt med vannmassene. En skade på disse stadiene kan gi en reduksjon i den aktuelle årsklassen fisk. Komiteen konstaterer at det generelle bildet av resultatene fra de forskjellige scenarioene er at det er 85–95 prosent sannsynlighet for at mindre enn 1 prosent av en aktuell årsklasse kan gå tapt. Resultatet fra det verst tenkelige scenarioet viser et bortfall på 50 prosent av en årsklasse ved et utslipp i Nordland V. Sannsynligheten for at dette kan skje er beregnet til rundt 5 prosent dersom utslippet skjer i den mest utsatte perioden.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at for at en hendelse skal kunne medføre tap av mellom 1 og 6 prosent av gyteproduktene (egg og larver) vil det kreve både at eksponeringen varer over noe tid, og at rekrutteringen til årsklassen det året også bare skjer fra de samme individer som eksponeres. Både torsk og sild gyter over relativt store områder og sprer sin gyting også over noe tid. I tillegg vil både egg og larver fordeles vertikalt i vannsøylen. Ved en stor utblåsning over noen døgn er en rimelig antagelse basert på tilgjengelig kunnskap, at det er i de øverste 10 meterne av vannsøylen at konsentrasjonen er høy nok til å kunne gi effekter. Dette innebærer at man må benytte høyst urealistiske scenarier for å få

konsekvenser på en årsklasserekruttering. En fiskebestand består vanligvis av flere årsklasser. Fiskebestander kan derfor betraktes som robuste i forhold til akutte oljeutslipp.

Disse medlemmer peker videre på at senere utviklingsstadier hos fiskeyngel og voksen fisk er mer motstandsdyktige, og vil i stor grad svømme vekk fra det belastede området.

Komiteen viser til at resultatene av de vurderte hendelsene (utslippsscenarioene) generelt viser at det er de store hendelsene (scenario 7 og 8) som vil gi de alvorligste konsekvensene og de største utslagene i de alvorligste skadekategoriene for både sjøfugl, marine pattedyr og strand. Komiteen viser til at sannsynlighetene for disse hendelsene er meget lave.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at etter 40 års petroleumsdrift på norsk sokkel har de akutte utslippene som har funnet sted, ikke medført skader av betydning for miljøet, verken på fisk eller sjøfugl. Erfaringene vedrørende miljøkonsekvenser fra akutte oljeutslipp i Norge stammer hovedsakelig fra de mer hyppige skipsuhellene. Konsekvenser ved skipshavarier blir gjerne mer alvorlige fordi utslippet ofte består av tungoljer som er vanskelige å håndtere for oljevernet. I tillegg skjer utslippene gjerne på eller svært nær kysten, noe som fører til at oljen hurtig vil nå strand. Dette kompliserer oljevernaksjonen ytterligere.

Disse medlemmer viser videre til at de fleste utslippene fra skip likevel ikke har ført til store skader på miljøet, og det er så langt ikke dokumentert langvarige skader av betydning. Der denne typen konsekvenser har blitt påvist, har dette i hovedsak vært på sjøfugl og strandhabitater. Gjennom store deler av året er det høyere tetthet av sjøfugl nær kysten enn i åpent hav, noe som øker sannsynligheten for en miljøskade ved utslipp nær kysten. Ingen av utslippene fra oljevirkksomheten på norsk sokkel har medført stranding av olje eller dokumenterbar miljøskade av betydning.

Beredskap ved akutt forurensning

Komiteen viser til at ulykken i Mexicogulfen initierte en ny gjennomgang av fagmyndighetenes vurderinger av akutte oljeutslipp, både når det gjelder potensielle årsaksmekanismer, utslippsmengde, varighet, konsekvenser av akutte utslipp og beredskap mot akutt forurensning. Totalt utslippsvolum ble anslått til 800 000 Sm³ olje, og varigheten av utslippet var 87 døgn. Komiteen viser til at det i forvaltningsplanområdet ikke er funnet geologisk grunnlag for samme kombinasjonen av gode reservoaregen-

skaper, meget høyt reservoartrykk, flyktig olje og store havdyp som på Macondo i Mexicogulfen.

Komiteen viser til at det alvorligste modellerte scenarioet i faggrunnlaget for forvaltningsplanen innebærer et utslipp av 4 500 tonn olje pr. døgn i 50 døgn. Miljørisikoanalysen har imidlertid ikke tatt høyde for effekten av oljevernberedskap. Komiteen viser til at det er et mål at beredskapen skal være utformet og dimensjonert slik at den bidrar effektivt til minst mulig skade på miljøet.

Komiteen viser til at en større akutt forurensningssituasjon i forvaltningsplanområdet, som truer kysten, vil kunne by på store operasjonelle utfordringer når det gjelder bekjempelse. Dette omfatter blant annet avstander, infrastruktur, mørke, klima og tilgang på utstyr og personell.

Komiteen viser til at oppsamlingseffektiviteten for frittflytende olje på sjø under statlige aksjoner i Norge i de fleste tilfellene har ligget på 12–15 prosent, regnet som opptatt ren olje relatert til total utslippsmengde. Dette er stort sett i samsvar med erfaringer med mekanisk oljeopptak internasjonalt.

Komiteen merker seg at oljedriftsberegninger for utvalgte scenarioer og utslippspunkter i områdene fra Nordland–Troms viser store sannsynligheter for å treffe land. Ved et større tilfelle av akutt forurensning i forvaltningsplanområdet vil utstyr fra samtlige statlige utstyrsdepoter langs kysten kunne settes inn, men primært vil utstyret bli mobilisert fra depoter lokalisert nær området. Komiteen merker seg at tilgangen på personell for innsats under aksjoner er svakere i denne delen av landet enn i andre tettere befolkede deler av kysten. Infrastrukturen i områdene er også mer utfordrende enn i øvrige deler av landet. Den kommunale beredskapen antas derfor å ha begrenset utholdenhet ved omfattende strandrenningsaksjoner. Komiteen merker seg også at kysten i planområdet er av en slik karakter at det er mange områder der det er vanskelig å sette inn personell for strandrensing, og som ikke er tilgjengelige fra sjøsiden.

Komiteen merker seg at det faglige grunnlaget fra april 2010, så vel som Risikogruppens rapport om ulykken i Mexicogulfen, ikke gjør det mulig å gi noen entydig beskrivelse av den samlede effekt av beredskapen i forvaltningsplanområdet.

Komiteen merker seg at det i meldingen konkluderes med at en større akutt forurensningssituasjon i området vil kunne by på store operasjonelle utfordringer når det gjelder effektiv bekjempelse. Dette gjelder spesielt koordinering og overvåking av en oljevernaksjon, tilgang på personell og utstyr, effektiviteten av lenser og oppsamlingsutstyr og metoder for fjerning av olje fra sjøoverflaten og strand ved klimaforhold som is og mørke. Dette vil gjøre innsats mot akutt forurensning særskilt utford-

rende i hele dette området. Komiteen merker seg også meldingens understrekning av at beredskapen skal dimensjoneres ut fra risikoanalyser, og at det ikke er mulig å dimensjonere beredskapen ut fra en verst tenkelig ulykke.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at regjeringen har foreslått ulike nye tiltak for å styrke beredskapen mot akutt forurensning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil påpeke at en konsekvensutredning for områdene ved Lofoten og Vesterålen vil si noe om hvilke behov og krav vi bør ha til oljevernberedskap i disse områdene. Disse medlemmer viser til betydningen av forskning og utvikling av nye teknologier og produkter som gjør beredskapen bedre og som kan ivareta de utfordringer som følger av både kystnær beliggenhet, bølgehøyder, temperaturer og lysforhold i de nordlige områder. Disse medlemmer mener at det er positivt at det er utviklet et beredskapssamarbeid som involverer kystfiskerne i Finnmark rundt Goliatlisensen.

Disse medlemmer peker videre på at Skrugardfunnet i Barentshavet har gitt ny optimisme og forventninger til nye, store funn i disse områdene, og dette gir grunnlag til å anta en økt aktivitet i årene fremover.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener regjeringens forslag til nye tiltak for beredskap mot akutt forurensning i forvaltningsområdet er lite konkret og uforpliktende. Tiltakene står ikke i forhold til de utfordringer man står overfor i forvaltningsområdet, når man nå blant annet lempet

på viktige miljøkrav og åpner for økt petroleumsaktivitet.

Komiteen merker seg de viktige kunnskapsbehov som fortsatt finnes når det gjelder risiko for akutt forurensning og beredskap. Komiteen støtter at det er viktig å komme frem til en felles risikoforståelse på tvers av myndigheter og fagmiljøer, herunder videreutvikle kriteriene for utvelgelse av relevant informasjon for vurdering av miljørisiko. Komiteen viser til at det fortsatt er behov for styrket metodikk for vurdering av miljøkonsekvenser av akutt forurensning på fisk, sjøfugl, marine pattedyr og strandsonen.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen iverksette konsekvensutredning av helårlig petroleumsvirksomhet for områdene Nordland VII, Troms II og de uåpnede deler av Nordland IV, V og VI.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Meld. St. 10 (2010–2011) – om oppdatering av forvaltningsplanen for det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten – vedlegges protokollen.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 10. juni 2011

Erling Sande

leder

Line Henriette Hjemdal

ordfører

